Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьйла 1923 шера дениз ● ЕРА, 11 ИЮНЬ, 1981 ШУ. ● № 71 (6361). ● Мах 2 кеп.

СИЙЛЕ ХИЙЛА хьалхалаттарий!

Доакъар дукхагlа доакхара, кийчдара, [illegible] районаш, колхозаш, совхозаш месачуьнна [illegible] социалистически ялье итогашка хьажий.

Социалистически ялье [illegible] республикин газетан тlа [illegible] Сийлен улга тlа [illegible] кийчдара а цар [illegible] районаш, колхозаш, совхозаш.

РАЙОНАШ:

НАУРСКИ,

месачунна кlирагlа кийчъьй: йол — 13, сенаж 50, баьца хьоар — 20 процент шеначе заданегlа.

[illegible]

месачунна кlирагlа кийчъьй: йол — 8, сенаж — 116, баьца хьоар — 16 процент шеначе заданегlа.

БОАХАМАШ:

Наурски района Ленина цlерагlа колхоз;
Наурски района «Россия» яха колхоз;
Шелковской района «Коминтерн» яха колхоз;
Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз;
Грозненски района «1 Мая» колхоз;
Урус-Мартановски района «Урус-Мартановский» совхоз;
Ведешски района Ленина цlерагlа колхоз;
Хьайбаш кхеба Надтерй-Юртовски [illegible] «[illegible]»
[illegible]
Гудермесски района «Саманоовод» яха совхоз;
Гудермесски района «Белореченский» совхоз».

КПСС обкоме

ХЬАЙБАЙ БОАХАМ — УДАРНИ ФРОНТ

КПСС XXVI СЪЕЗДО ОТТАДАЬЧА ДЕКХАРАШКА ХЬЕЖЖА ХЬАЙБАЙ БОАХАМА ДОАЛ ДЕЧА КПСС ШЕЛКОВСКОЙ РАЙКОМА ОРГАНИЗАТОРСКИН ПОЛИТИЧЕСКИН БАЛХА ОПЫТАХ

КПСС обкома бюрос тlанийдача соцам тlа белгалду, парте Шелковской райкомо КПСС ЦК июльски (1980 ш.) Пленума, КПСС XXVI съезда соцамаш кхоачашдеш хьадда болх баьб хьайбай боахам дегlабоалабеш, отраслана кулгалдар тоадеш, цун эффективность айеш.

Йиттлагlча пятилетка шерашка нйсдагlчунна нийслича валови продукци 32 процент дукхагlа яьккхай, цунца шура — 28, дулх — 19, тха — 13,3 процент. Кхоабача lаттагара йоаккха шура 690 килограмм дукхагlа хилай, лакхденнад тха даккхар, доккхий хьайбаш, хьакхарч, жа, чукхоабича ден-бус тlакхета доазл айденнад. Районе кхоачашъяьй хьайбай продукташ кийчъяра пхе шера план. Района юрта боахаме къахьегараш толаме лоархlабаьб 1981 шера хьалхарча ах шера дулх, шура, тха даккхара а кийчдара а планах.

Парте райкомо дика опыт lоаяьй хьайбай боахама кулгалдара организаторскин политическин балха тlа а КПСС XXVI съездо оттадаь декхараш кхоачашдара къахьегамхой сарпагlбоахача а. Из отрасль дегlайоалаяра мероприятеш оттаяьй. Цер ларде йиллай ноп. Л. И. Брежнева «...хьайбай боахам айбара керттера декхар — доакъара база чlоагlъяр. Цу хьакъехьа е нарара пятилетка доккхагlча даькъе доакъара пятилетка хила езаь аьнна йола указани.

КПСС райкомо, юкъанцарча, цехоин партийни организацеша шоаш хlара денна беча балха тlа къастта лоархlам бу хьайбай боахам тайп - тайпарчен дlкачех доакъарашца бизза lалашбара, производства дикагlйола технологии къахьстам вlаштlехьбаккхара хьалха латта формаши юкъейоалаяра дешай. Колхозашкен совхозашкен люцерна дlаюв лаьтташ 5-негара 9 эзар гектарага кхоачадаьд. Доакъарашца баьцоагlай белок дукхагlа хилйтара 1981 шера хьувкъама бlаьсти дlайийра 2800 гектар рапс, рожах дlа а теха. Гороха соян дукхагlа дlайийнай. Чlоагlа уйла тlаухийт витаминно - баьций хьоар кийчдера, хьайбашта дlара доакъар кийчдара, хьайбашта дизача шера цхьан тайпара доакъар телилта тахкара а юкъедоаладара а.

Хьайбашна lа дакхийтара района кийчдаьдар 45 эзар тонн гранулированни доакъараш, с деррига эшачох 42 процент.

Доакъараш кийчдаро торо лу концентрированни доакъарех дикагlа пайда эца, фун лаьрхlа ялат кlезигагlа дlадахийта, транулех ара, комсаш чакхйоахаш йиса хlама, кхачин отходаш, кхыйола компонейташ дlаетта. Цо торо лу ялат кходе, цу цхьан ханна дулх, шура, тха дукхагlа дакхе а кийчле а. Шелковской района колхозашкен совхозашкен доакъараш доахача а кийчдеча а гlулакх цу тайпара вlаштlехьдаккхар бахьан долаш концентрированни доакъараш 20 — 28 процент мара доацача хlара шера дукхагlа хулийт деррига тайпа хьайбаш, цар продуктивность айю.

Толам баккхара дарл хилар дерригача боахамашка доакъар даккхар къастта отрасль а ях дlаоттадар, квалифицированни кадрашца, техникаца lалашъяр. Доакъар кийчдара балхаш чуэцара - транспортин комплексаша лу царна чуйоагlаш лаьрххlа мехотрядаш, звенаш а йолеш.

Доакъар кийчдеча ханъюкъа ерригача колхозашкен совхозашкен вlашагlйохк хаиша йола партийни комсомольскин группаш, депутатски посташ, халкъа тlахьожама посташ, чlоагlбу парторганизатораш, политинформатораш, агитатораш; социалистически ялье итогаш ерийола оперативни группаш. Керттера уйла тlайохийт доакъар кийчдеш болча болхлошта бытовой, торгови, медицински гlулакхаш дара. Кхашарча станашка вlашагlъехк дlа-юха лела агитпункташ.

Доакъар даккхара дешаш дувц партийни собранешка, юртий Советий сессешка, КПСС райкома бюрох райисполкомен заседанешка. Доакъар кийчделга миштта лел хан-ханнахьа дувц кепайоаон сагlонаш тlа, радио передачашка, «къахьстама листовкаш» тlа, «молнеш» тlа. Социалистически итогех доакъар кийчдеча хьалхле лелачарна грамоташ тол. районни газета тlарча Сийлен улга тlа боах, маьхе совгlаташи ахчан премеши тел. цар адресагlа парте райкома бюрос хестабеш телеграммаш ухийт. Яхье котталиначун сийна района центре а боахаме а къахьегама сийлен байракх урагlйохийт.

Цу дерригие а торо елар 1976 шерапа нийсдича 1980 шера 42 процент дукхагlа доакъараш кийчде.

Доакъар кийчдеча а хьаьндеча а толамаш даьхад КПСС райкомо нехаиа чlоагlв, хlара денна болх бар бахьан долаш, гlулакхашта а юкхера хьахуларашта а партийни влияни яр, организационно-боахама а партийно - политически а болх тоабар бахьан долаш. Хьайбай боахам шортта доакъарашца lалашбаро йиш хилийтар хьайбаш дика lаптара даха, хьайбай продуктивность айе, хьайбаш тlера ца далийта.

1981 шера бинь бетта 1980 шера цу ханапа нийсдича шура 8 процент дукхагlа яьккхай, кхоабеча lаттагара йоаккха шура 67 килограмм алсамъяьккхай. Пачхьалкхенга шура 11 процент, дулх — 21 процент дукхагlа дехнад. Хьайбаш дукхагlа дийбад, кlезигагlа дайнад.

Шура дукхагlа яиккхарен деттача доахана мапа айларен наькъех цаl хилар колхозашкен совхозашкен шурийна хьайбаш леладеча отраслашта юкъера специализаци яр — шура яккхара прогрессивни поточно - цеховой система, социалистически ялье вlаштlехьаяккхара керда формаш юкъейоалаяр.

Шура яккхара поточно-цеховой системо района боахамий йиш хилийтар цар продуктивностега хьежжа шура луш доле хьайбаш дифференцированно кхоабилга вlаштlехьдаккха, къахьегама специализаци е, хьайбаш леладерий функцеш кийса дlа-са екъе, хlаьта цу ларда тlа доахкигара дукхагlа шура яккха а хьайбаш дебаделга тоаде а. Докхий да «Путь к коммунизму» яхача колхозера хьоккхамаш. Укхаза 630 lаттах хlарапегара 3184 килограмм шура яьккхай. «Червленский» колхозе lаттагара йоакха шура 110 килограмм тlаккхийттай. Продуктивность лакха я «Красный пахарь», «Коминтерн» яхача колхозашка.

Района боахамашка юкъедоаладаьд доаркаша шин снена гlа болх белга. Цо торо хулийт къахьегама ресурсех дикагlа пайда эца.

Шерра дlаьржай социалистически ялье керда формаш: шин доярка кхыча шин доаркаца лелаю «2 на 2» яха ялье, lаттагара кхо эзар а пха эзар а килограмм шура ликкхара тlехьара болам, доярка А. П. Лысенковас дlадоладаь «хlара доахана группагара 100 тонн шура яккхара гlулакх». Дика толамаш доах «Рекорд хьана йоаккхаргьа?» аьнна цlи хезаца доярка А. С. Моисеевас дlадоладаьча гlулакхо.

Районе ялье йоаржаьй йоккхаш йолча шурий дикала тlехьа. Шурий ферма болхлошта луш доле алапи цар йоахача продукце дикалген дукхалген хьежжа да. Района жа леладеча шерра дlаьржай Ленина ордеп лелаеча «Шелковский» яхача Госплемзавода воккхагlа волча жа lува Социалистически Къахьегама Турпала Н. А. Эсмухамбетова жерчашта осемененеи яреи уж дахкийтарен кампании чакхъяккхара опыт. Цо торо хулийт производствени помещенех, къахьегама ресурсех, lоахарий хьалкхедара а уж хьалхагlа ноанех дахара а кошарно-базони дикагlча методах пайда эца.

Колхозашкен совхозашкен хьакхелла устагlаш дулх промышленни хьисапе даккхара дола хьалаш. «Коминтерн» яхача колхозен «Шелковский» хьайбаш кхоабеча пунктех чуоттадаь кхаьбаб 10 эзарнел совгlа устагl, хlаьта уж пачхьалкхенга дlачулучча хана цар доза 40 килограммал совгlа хиннад. Из районе юкъера лаьрхlача 7 килограмм дукхагlа да. Пачхьалкхенга дlаденнача жех 90 процентал тlехдараш юкъерча боарамал совгlа дерста хиннад.

Хьайбай боахама доал дечара парте райкома стилахи методахи доаллаш да гlулакхаш малагlча хьал тlа да къоаргга тохкилга, оттадаь декхараш кхоачашдечара принципиальность, кадраш партийни пачхьалкхени дисциплина чlоагlа лелаеш хургйолаш хьалкхеелга, хьахинарий критически ках белга, коммунисташца, производстве хьалхалаттарашца, берригача къахьегамхошца дийна, творчески бувзам лоаттабелга.

Парте райкома болх айхха бувзабенна ба хьнда дола социально-экономически декхараш кхоачашдерца, коммунисташа къахьегача коллективашта кхетам балара воздействи ярца.

Районе хьахинай хьайбаш леладерий гlулакхашта а толамашта а партийни влияни дика доаттаеш йола система. КПСС райкомо массаза а тlехьонем лоаттабу хьайбаш леладерашта юкъера социалистически ялье дегlайоалаяра, цох хьахинараш шерра дlадовзийтара, жа lуша, хьайбаш леладерашца, доаркашца, хьакхарчаш леладерашца вlашагlбетталу. царна къамаьлаш ду, цар хьаштанши декхараши lомаду, беркате къахьега а дика салаlа а къахьегарашта культурно-бытовой хьалаш хьакхоллара практически гlо ду.

Дика пайда боал бетта лелаьча ялье итогаш доярка, жа lуй деношка хан-ханнахьа яро.

Районии партийни организаце практикане юкъеяхай хьайбай боахаме хьалхалаттараш, боахама кулгалхой мехка дикагlа долча боахамашка дикагlа йола опыт lомае ухийталга, цига яха цlаьхнача делегацей отчеташка ладугlалга, махье йола опыт шоай боахамашка юкъейоалае кулгалхой декхарийла беш бола КПСС райкома бюро соцамаш тlайдар санна йола балха тlара формаш.

Ше хlара денна беча балха тlа парте райкомо чlоагlа уйла тlаухийт хьайбай боахам опыт йолча кадрашца чlоагlбара а цар говзал лаккхъяра а.

Парте райкомо-дукха йоахо ю хьайбаш леладерашта юкъе коммунисташ хилийтара.

Цунца цхьана хьайбай боахама доал деча, парте райкома балха тlа долаш да отрасль дегlайоалаеча проблеми дешаш къовстадара, чlоагlа доакъара база хьакхоллара, хьайбай продуктивность лакхъяра, торонех пайда эцара, бухсоцаш хьехулар дукхагlа хилийтара партийни влияни чlоагlъяра деча балха тlара кхоачанбоцараш.

Хьайбай боахама доал деча а цун эффективность лакхъеча а КПСС райкомо беш бола организаторски политически болх боккхача лоархlаме хилар дага а кхоабаш, КПСС обкома бюрос къоабалъяьй КПСС Шелковской райкомо хьайбай боахама доал деча а КПСС XXVI съездо оттадаьча декхарашка хьежжа а беча организаторскин политическин балха дика опыт. КПСС горкомаши райкомаши, НГIАССР юрта боахама министерство, юрта боахама ведомстваш, кулгалхой, колхозийн совхозийн партийни организацеш декхарийла я хьайбай боахама доал деча, тешаме доакъара база хьакхоллача, шура яккхара поточно-цеховой система, lоахарий хьалкхедара кашарно-базови метод, бухсоцаш лькхача вродукцех цуь дикал чоте а эцаш мах телара система юкъейоалаяра беча балха опыт шерра lомаелга вlаштlехьдаккха а хьдда дола моттигера хьалаши торонаши чоте а эцаш из юкъейоалаелга lалашде а. КПСС XXVI съездо дlадехар: «Хьайбай боахам — ударни фронт», город Тбилисе торжественни васедание къамаьл деш ноп. Л. И. Брежнева «...хьайбай боахам айбара керттера декхар — доакъара база чlоагlъяр...» аьнна йола указани ларде йилла еза партийни комитеташа, хlара партийни организаце беча берригача организаторскин политическин балха.

КПСС обкома пропаганди агитацеи отдела, юрта боахама отдела тlадиллад Шелковской районе отраслашта юкъера специализаци шурийна хьайбаш леладеча никъе боалаяра опытах. lоахарий кашарно - базови хьисаве леладара, хьалкхедара, эlамига долаш вийнах дахара, цхьан тайпара дизача шера хьайбаш кхабара, хьайиллача площадкашка чулоаттадеш жа кхабара, къахьегам вlаштlехьбаккхара, отрасль дегlайоалаяра доал дира методах дола брошюра кийчде а арахеца а.

Республиканскии районни газетий редакцешта, телевидени радиовешанеи НГIАССР Госкомитета тlадиллад КПСС XXVI съездо оттадаьча декхарашка хьежжа хьайбай боахама кулгалдеш парте Шелковской райкомо беча балха опыт шерра дlайовзийта а ювца а.

ХЬАЙБАШТА—ШОРТТА ДОАКЪАР

Дикала йоакхо еш

Доакха баьццара кха. Лаьгlо мух хьекхача талгlеш стташ санна хетаю. Кхай тlа гlолла урагlа йода косилкашца буц хьокхаш йола ши тракторн цхьа комбайн, тай техача санна нийса касараш тlехье а ютеш. Уж хьал а эцаш царех тоххораш ю подборщикаша - копните я а ш е. тlаккха лафеташ тlа йотт. Лафеташ йизача сиха кхай тlара сенаж йоллачахьа дlайолх уж тlехьайийза деча МТЗ-50 маркех йола масса тракторш. Доакъар lалашделга ипатовски методагlа — цхьан комплексагlа чакхдоакхилга гуш да. Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза доакъар кийчдара лаьрххlа вlашагlъелла механизированни бригада я укхаза болх беш яр.

— Йоачан а йоацаш боаз бе йиш йолаш денача дийнахьа хlара сахьатах махудла дукхагlа пайда эца гlерташ, са тессача ден боад къоалабаллалца къахьег тха механизаторашца, дика хьокхамаш а гойташ, — йоах цу бригадана кулгалдеш волча коммуниста Бакаев Руслана.

Цо аьнар бакъдолга тьахьокх укхаза арахецача «Молнеша». Сенаж lалашъяра шера план хlанзале кхоачаш а еш, цул совгlа кхы а бlаь тонн из доакъар кийчде вlаштlехьдаьнна хиларах дувцаш я тlехххьара яр.

Къахьта чlоагlа хостабу «Молнеш» тlа буц хьокхаш бола механизатораш Мангов Ахьмади Алдамов Зураби, касарех улла буц хьал а эцаш лафеташта тlаютташ боахка Макаев Кюрин Матаев Юнусди, буц дlаккхухьаш лела Альгириев Шахlиди Битаев Руслан, кхоа доакъар шоай маз болча есета тракторашца сенажа кlоага чу тоlадеш боахка Домбаев lабази Умаров Сайд-Ахьмади.

Дийнахьара балха норман юкъера лаьрхlача 150 — 160 процент кхоачашъю царех хlараме. Хlаьта хьалхашка латтача декхарех лоархlа ца веш цхьаккха а вац. Из хьахьокх алапена уттаеча карядаша. Яхье хьалха латтача, геттара хьинаре къакхьегача наха ахчан премеш ялара оттаь ведомосташ а да.

РЕПОРТАЖ

Люцерна я тlанз сенаже хьокхаш яр.

— Хlара гектара тlара 30—40 процент планал совгlа буц йоал, — йоах Бакаев Руслана. — Хlанз чуэцача баьцах сенаж а кийчъю, баьца витаминни хьоар а доакх оаха. Хlаьта шозлагlен кхозлагlен хьекхача баьцах йол кийчъергъя. Сенаж шера планал пхи бlаь тонн совгlа йолла дош дентад тха коллективо. Лаархlар толамца кхоачашдеш хьа а боагlа. Доакъар lалашдара месачинк чакхдоалаш яргъя бригада тlанйцача социалистически декхарга хьежжа сенаж елла. Цунах са шеко а яц.

Кхай тlа доал тхо. Боарамал лаккагlа йоацаш я хьокхача баьца юхеюса юхкаш. Цlена бу болх механизаторашa. Люцерна чуйца лаьнача кхай йисте гlолла, юкъе ах бlаь метр а юташ, lодкъа нитроамофос чуйола гаденш ухк.

— Делкьал тlехьагlа из удобрени тасса йолаергья буц хьекха мукъадьнача кхай тlа. Цул тlехьагlа хий дулларгда, буц сихагlа дегlайийтара. Хlаьта люцерна кхоаза хьекха дага да тхо, — йоах Руслана.

Кхай тlара сенаж йоллача долх тхо. Аз деча хаттарашта жоп луш Руслана дувц:

— Массе тайпара доакъар цхьан шерал ах шерал тоъаргдолаш lалашде дош деннад бригадо. 650 гектаре тlа доакъара тайп-тайпара культураш я совхозе кхееш. 180 гектар культурин даьгlенаш а я. Дика, низ болаш дегlайоагlаш латт цу кхашка дуккхача шерашка а цхьан шера а хьахула баьцаш, силоса дlайийна хьаккlаш. Кlом а беш пайда эце лаьрхlар чакхданкха низ дlакхоачаргхиларах теша йиш я.

Ковтарой - Юртара шурий ферма. Укхаза коа йоллаш я сенаж. Хадданза хьатlаухаш я тlехьайийза люцернех етта лафеташ а йолаш тракторш. Хьабена мухь тараза тlа эзачул тlехьагlа маре хьатlаяхкац уж кlоага. Цу чу доассадеча мошача доакъара аьшн тохаш санна лел Домбаев lабаза трактор. Сихлац механизатор. Хоа цунна трактор сихйича цо буц воrla lотоlаергйолга, хlаьта цунах эе мара пайда хургбоацилга. Сенаж кийчъяра технологи цунна хоз я хилар хьахьокх цу гlулакхо. Хьокх тхо цо хlанзалца кийчъяьча сенажа лабораторе яьча анализашка. Дукхагlа йола сенаж цхьоалагlча сортах хилар белгалдаьккхад тохнам баьчар.

Тlатеlla къахьегаш я баьций витаминни хьоар доакхаш йола коллектив а. Дийнахьен буси шин сменагlа болх бу цо. Нормаш 115—120 процент кхоачашъю хlара смено. Шоай декхарех геттара дика лоархlабу механизаш Умаровн Матаевн.

Хlанзале бlаь тонн совгlа баьций витаминни хьоар даьккхад укхаза. Из деррига а цхьоалагlча сортах долга хьахьокх лaьча анализаша.

Планал 100 тонн дукхагlа из мах бола доакъар кийчде декхар тlаййцад АВМ-а тlа болх бечар.

М. ХАМАТХАНОВ.

СОВЕТСКО-АЛЖИРСКИ ПЕРЕГОВОРАШ

9 июне Кремле дlайоладелар советско - алжирски переговораш.

Советски оагlонгахьара переговораш ю КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa Л. И. Брежнева, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председателa Н. А. Тихонова, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гlулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, КПСС ЦК секретара Б. Н. Пономарева;

алжирски оагlонгахьара — Алжирски Халкъа Демократически Республика Президента, ФНО парте Генеральни секретара Шадли Бенджедида, ФНО парте ЦК члена, парте ЦК арахьарча бувзамий комиссе Председателa С. Хофмана, ФНО парте ЦК члена, СССР-ерча АНДР посола Л. Якера, ФНО парте ЦК члена, финансий министра М. Х. Яла, ФНО парте ЦК члена, планировани яра министра А. Брахиме.

Доттагlлени вlаши дувцар кхетадечен хьале переговораш еш къоастайир хlанзарча дунен халкъашта юкъерча хьала актуальни проблемаш, царца Гаргарча а Юкъерча а Малхбоалехьара, Средиземноморьера дунен цхьайолча кхыча районашара хьал.

Белгалдир, США керте а латташ империалистически гlозараша дlахьоча авантюристически наькъо дунен халкъашта юкъера хьал цlенхаштта чоалхане дерзаделга, машаран халкъий кхерамзлениен кхерам тlатувсилга. Милитаризацен агрессен цу наькъа, белгалдир Л. И. Брежнева, Советски Союзо духьалйоах КПСС XXVI съезде хьалхаяьха машара инициативаши предложенеши, дуккхача мехкашка бакъдеш махкилара, машар безача дерригача низала шерра хьаллоацаши къоабалъеши йола машар чlоагlберек кхохьам кlаьдбелар доаттадарен политика. Советски Союз чlоагlа лоlаш болаш я дунен тlара кхохкам мохьарбалга лаьгlдера, кхохкам кlаьдбалар латтийтара, из дlахо дегlадоагlилга lалашдара дlахободача хала а, лаьттан тlа тешамен чlоагlен машар хилийта бокъонца гlертача берригенашца вlаши цхьана гlулакхаш а леладеш, болх бе.

Ш. Бенджедида дика мах бир КПСС XXVI съездо хьалхаяьккхача арахьарча политика программа, машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлен чlоагlъера, халкъий кортамукъален къовсам хьаллацара леррагlа дlахьоча наькъа.

Гаргарча Малхбоалехьара хьал дувцача сана белгалдир США гуччахьарча экспансионистски наькъахи сепаратни кэмп - девидски бартахи чlоагlале дувцача Израила айенача агрессе укхаза нерда тlом хьара кхерам тlасувсилга. Цунна дола чlоагlа тешал да Ливанера Израила провокационни акцеш Ирака столицана Багдада бандитий хьисапе тlалатари.

Шина а оагlоно хьахайтар Гаргарча Малхбоале отташ латтача хьало Гаргарча Малхбоалленега гlулакхаш дlахо ца долхаш латтачара меттахьа дахара коллективни низаш тlадахийтар къастта сагота латта гlулакх хилар бакъделга. Цунга бода бокъонца бола никъ хьабелл, белгалдир Л. И. Брежнева, КПСС XXVI съездо хьалхаьяккхачен дукхача lарбий мехкаша хьаллаьцачен, ерригача из гlулакх хьаштдолча оагlонаша, Палестина мукъалаккхара Организаци юкъе а йоалаеш Гаргарча Малхбоален хьакъехьа дунен халкъашта юкъера лаьрххlа конференци гулъе аьнначa предложене.

Персидски залива районерча хьалах белгалдир США-и кхыйола империалистически державашa цига юкъетlертаро цу районерча машаран кхерамаленнен цlенхаштта кхерам тlатувсилга. Ш. Бенджедида аьлар, Алжиро хьеллоац израильски агрессех хьахинараш дlадахара, регионе чlоагlен сатийнен хьал оттадара тlаерзаь Советски Союза предложенеш.

Средиземноморьерча хьала цхьадолча дешаех вlаши хетар дувцаш бакъдаьд цу районера кхохкама еррига факторaш дlаяханза яргйоацилгея машарен дунен халкъашта юкъерча кхерамзлени хьаштий цухьа средиземноморски пачхьалкхенашта юкъе берагетен цхьатарра бокъо йолен гlулакхаш леладар дегlадоаладе дезилгея.

Переговораш дlахо ергья.

(ТАСС).

Доттагlлен хьале

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР правительствай йоаккхача Кремлевски дворце 9 июне шу оттадир Алжирски Халкъа Демократически Республика Президента, къаман кортамукъален Фронта парте Генеральни секретара Шадли Бенджедида сийна.

Ш. Бенджедидица шун тlа бар цунна улгув баьлна баьхка официальни нах.

Советски оагlонгахьара шун тlа бар нокъостий Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, А. А. Громыко, М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, СССР Лакхехьарча Совета Президиумен СССР Министрий Советен Председателий заместителаш, СССР министраш, СССР Госкомитетий председателаш, кхыбола официальни нах.

Шу оттадаьча къамаьлаш дир КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa Л. И. Брежневи Алжирски Халкъа Демократически Республика Президента, къаман кортамукъален Фронта парте Генеральни секретара Шадли Бенджедидеи.

Л. И. Брежневеи Ш. Бенджедидеи къамаьлашка чlоагlа уйла тlаккхийта да а дийгlар, дlаьхдаь тlоараш детташ юкъагl а даьхар.

Шун тlа багlар чакхдалар безамеча, доттагlлен хьале.

Ялат чуэцара хетаяь совещани

Гурахьа дийна ялат чуэцара балхаш вlаштlехьдахара дош дувцаш республикански совещани хилар селхан «Грозненский шурий № 15» йолча совхоза шолагlча отделене. Цига декъа лоацаш хилар КПСС ЦК член КПСС Нохч-Гlалгlай обкома хьалхара секретарь А. В. Власов, КПСС обкома секретарь Д. Г. Завгаев, республика Министрий Совета председатель М. А. Керимов.

Ялат чуэцара болх шоай района юрта боахама къахьегамхоша миштта вlаштlехьбаккха лаьрхlад совещане баьхкача районий, колхозийн совхозийн кулгалхошта, специалисташта дийцар КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара А. Н. Воронкина. Цо белгалдаькхар, деррига ялат ипатовски хьисапе боахамашка хьувкъам чуэцара - транспортни комплексаш вlашегl а ехна 12 бlадха дий мара ца доадеш чуэцаргхилар.

Ипатовски хьисапе хьувкъам чуэцара - транспортни комплекс шоай боахаме миштта вlаштlехьйоаккхаргья дийцар «Грозненский шурий № 15» йолча совхоза директора С. А. Арбиева. Масала, цу комплексана юкъе хургья ялат хьокхаш, касарех улла ка оардаш, чах кхаш мукъадоахаш, лаьтта оахаш, ялат чуйийдача юе культураш дlаюваш, техника тоаеш, кхы балхаш кхоачашдеш йола отрядаш. Терхам тlаоазаш вlашагlъеллай еха техника тоаеш. кхы тайпа доал деш хургйола отряд. Техника тоаеча хана мел эшачунна lалашъярал совгlа, цунна дургья шин комбайн. Ехача, цу отрядерча комбайна тlа а хайна болх бергбе механизатора шийяр тоальллалца хе йоа ца ен болх дlабахьара доакха повкъостал дергда цу гlулакхо.

Дlахо къамаьл даьча республика Министрий Совета председателa хьалхарча заместителa С. Н. Кожуховске совещане баьхкараш тlахьийхар дерригa ялат хьаккхари ардари къаьста а долаш 10—12 дийнахьа чуэцара, эше кхай тlа бийсаш а йоахаш. Дукхагlа йоакхо е еза, аьлар по маьха балхацара безам совбаккхара, балха хьалаш аттача дахара.

Совещане къамаьл даьча нох. А. В. Власова совещане хиинарашта хьалхашка оттадир ялат чуэцача кхоачашде деза керттера декхараш.

ШОАЙ ДЕКХАРЕХ ДИКА ЛОАРХIАБУ

Хlара бетта плани тlанйца социалистически декхараши тlехкхоачашдеш хьабоагlа цхьайттлагlча пятилетка хьалхарча шера «Горскнефть» НГДУ мехкдаьттахой. Ер шу доладелча дена цар планагlа лаьрхlачул совгlа даьккхад 1800 тонн мехкдаьтта, заданел совгlа маьхале яьккхай 20 эзар сома маьха продукци.

Мехкдаьттен гази йоахача управлене цехашта юкъе лаьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Газиев Каит Юсупович керте латтача кхоалагlча цеха коллективо. Укх шера духхьал цо ше планал совгlа даьккхад 1760 тонн мехкдаьтта.

* * *

Вай республикерча бурувдеттарашка меттел. берригача вай мехкарча мехкдаьтта районашка а дlакхоачаш даьттан чехаш теккарашa чlоагlа хоаттани я Карабулакски завода коллективо арахеца химически реагенташ. Ший потребителий хьашташ дизза кхоачашдара тlагlертта къовсам лоаттабеча цо тlехкхоачашду цхьайттлагlча пятилетка хьалхарча шера тlайийца декхараш. Пхе бетта планагlа лаьрхlачул совгlа маьхала яьккхай цо шовзткъа эзар сома маьха продукци. Заданел совгlа арахийцай 30 эзар сом мах бола валови продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра пачхьалкхен план цаlа ахи процент тlехкхоачаш а еш, хlаьта планал совгlа ара мел хийна вродукци из лакхъяра чотагlа хьалъяьй.

Заводa сменашта юкъе лаьржача яхье хьалхара моттиг яьккхай химически реагентий цехерча Любишцева Вера Георгиевнас кулгалдеча «А» смена коллективо.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

ПАРТИЙНИ ВАХАР: СОБРАНЕШ КИЙЧЪЯРЕИ ЧАКХЪЯХАРЕИ ПРАКТИКА

Т1АЙИЮ РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЯРА—ДАИМ Т1АХЬОЖАМ

КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъяра къахьегаш ба «Назрановский» совхоза коммунисташ, берригя къахьегамхой. Совхоза партийни комитето, организаторски балха боарам лакх а беш, ший низаш т1адерзаду кхаштнея фермашкея къахьегараш хьайбайн лаьттани продукци яккхараш пачхаьалкхенга йохкараш оттаяь цхьайттталаг1ча пятилетка хьалхарча шера заданеш кхоачашъе оарцаг1бахара.

Партийни организаце къаьстта уйла т1айохийт партийни пачхаьалкхени органий решенеш а ший решенеш а кхоачашъеча т1ахьожам лоаттабарен тохкам бареи дешаштта, царех ерригача участкашка толам бовккхилга 1алашде дезаш доле партийни кулгала эффективность тешшаме лакхъерг1ола хьал а лоарх1аш. Советски 1аьдал даьнийча хьалхарча шерашка а т1ехьа В. И. Ленина белгалдаьккхад решенеш кхоачашъеча т1ахьожам лоаттабара тохкам бара политически лоарх1амех даьза даргдовцен х1ама хилар. Цо аьхад: «Нах тахкари г1улакх бокъонца кхоачаш мишта ду хьажари — цунах, ц1аьнха а цунах, аьлха цунах латт х1ана берригача балха ерригача политика чуловцам». Коммунизм хьалъяра масштабаш йоккхаг1а хинначана х1анзарча хана из ленински положени 1алаьчате боккхача лоарх1аме хул.

Белгалданчха довг1а, массовни пайдаеи бола т1ахьожам лоаттабаран решенеш кхоачаш мишта ю хьожаи сиха тохкам бараи х1ана торонаш дукхаг1а хинна хилар. «Назрановский» совхоза партийни организаце структуре 8 цеховой юкхьанцаре партийни организаци, 9 партгруппа, администраце бозхама г1улакхашта т1ахьожам лоаттабеш кхоъ комисси я. Укх т1еххьарча хана дикка тоаяь цеховой партийни организацей секретарий, партгрупоргий динаьза состав.

Геттара дика кхетадеш да, боахама дешаш къестадеча лоаттабу т1ахьожам тха хьахьарча плане хилар. КПСС ЦК июньски (1980 ш.) Пленуме вовкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьккхад: «Вай йоашта хьалхашка оттадаьд балха производства эффективности балха дикали лакхъяр санна дола капитальни декхар. Из дахи вай теркаме латта деза. Д1ахо а уйла яьза яргьяц 1илма-технически прогресс сихьяра, къахьегамех пачхаьалкхени дисциплина ч1оаг1ьяра, къахьегама эсарле б1убенна лоакхьета 1алашдара».

Партийни организаце тоъал уйла т1айохийт планаш социалистически декхараш кхоачашдеча т1ахьожам лоаттабара. Цу г1улакха цайда эц партийни собранешкеи партокома заседанешкеи хьайбайн лаьттани продукци яккхареи пачхаьалкхенга йохкареи лелаьца дувзадена дола дешаш дуьцар санна йолча формаех. Масала, 1980 шерен 1981 шера 4 беттан 16 дош дийцад, цу даьнье: «1980 шера хьалхарча 6 бетта дулхи шуреи яккхареи пачхаьалкхенга йохкареи социалистически декхараш кхоачашдара итогаш», «КПСС XXVI съезда даха малоаг1ара накъадахара, т1айца социалистически декхараш кхоачашдара хьакъехьа», «1980 шера пачхаьалкхенга хьайбай продукци бохкара социалистически декхараш кхоачашдара итогаш 1981 шера дулхи шуреи дукхаг1а яккхареи пачхаьалкхенга йохкареи даьнъера партийни организаце декхарашк», кхыдараш. Пачхаьалкхен планаш кхоачашъяра дешай хадлаьза уйла яро, кхоачамбоацараш шоай ханнахьа сихха д1адахаро совхоз совхозага хийн хилийтар маьрттьа хилийта дулх, шура, гетараш, свеклаш, ялат дохкара заданеш толаме кхоачашъе.

Белгалданкха ловра сона г1ахьожам лоаттабелга — т1адилла г1улакх кхоачашдара хьалхара болхлошкара ший ханнахьа кхоп декхилга хиина не 1еш, г1улакх нийса лелададара дарна йовкъостал делга а хилар. Решенеш миштта кхоачашъю хьажарга ма-1аи, ларте вийна махьехара, даьча г1алхашта регистраци ярех а ца латташ, уж нийсургдоаца г1улакх дарах, кхоачамбоацараш шоай ханнахьа хьагучададахарахи д1адахарахи латт. Иштта ше нийсхилар хьакъехьад партийни комитета членашта, коммунисташта - кулгалхошта белгалара участкай т1ач1оаг1ьяр сайна йолча т1ахьожамен вовкъосталеи формо. Укх шера 1ай Аьттий-Юртарча МТФ-ена т1ач1оаг1ьвар партокома член С. Бузуртанов. Цо хан - ханнахьа хоам бора партийни комитетага формерча г1улакхий хьакъехьа, ферма кулгалхошта вовкъостал даьд кхоачамбоацараш шоай ханнахьа д1адахара, дудухьа х1ара кхоабача 1атта лоарх1аш 1981 шера йоаккха шура 1980 шерацa нийсийча цхьа килограмм совг1а дукхаг1а хиинай, дукха а динаг1а хиннад доахан кхоабилгеи леладелгеи, кхом беш леладу доакъар.

Т1ахьожам лоаттабара даькъе партийни организаце къаьстта ч1оаг1а уйла т1айохийт КПСС ЦК, парте обкомеи райкомеи соцамаш, коммунистий собранешка т1аийю ший решенеш кхоачашъяра. Партокома балха практикана ч1оаг1а юкъедехад молаг1а соцам кхоачашбарах беча хоамага, соцамаш кхоачашдара хьакъехьа еча партийни организацей. Къаьстта къаьстача коммунистий отчетанаш ладуг1ийта. Х1аьта цу тайпара дакъай кхоачашдеча дукхаг1а нигъеуз парткома членаш, кулгалхой, специалисташ.

Соцамеш кхоачашдара леладах деча хоамашка дазувг1арал совг1а, шерра юкъедоаладаьд ц1аха лаьрх1ар мишта кхоачашду хьожаш беактокхамеча г1улакхаш т1а болча нахаюкъ-юкъе тохкамаш деаген цу хьакъехьа партийни комитетага хоам белгеи. Тохкам беча дакъа лаца хьежабе мегаргба аьйна хет тхона администраце бахама г1улакханта т1аьхьожам лоаттабеча комиссей членаш, халкъа т1ахьожама группай постийн членаш, бозхлой комитета членаш.

Партийни комитето ший лоарх1амеча декхарех ца1 лоарх1 механизаторашта хьайбаш ле1адерашта юкъе беча организаторски кхетамех балха боарам лакхбара, решенеш кхоачашъяра лоаттабу т1ахьожами тохкамаш эрггбоахаш тоабара чотах д1ахора производственни программе тешшаме кхоачашъелга в1аштIехьдаккхар. Иштта г1улакхаш чакхдахар бахьан долаш совхоза коллектив толаме кхоачашдар КПСС XXVI съезда сийца т1айца хинна социалистически декхараш (съезд хьаелла дa хьат1аотташ кхоачашйир пачхаьалкхенга дулх дохкара квартальни плани шура йохкара 2 бетта плани), дика 1аьтара даьхар совхоза доахан, шоай ханнахьа д1адоладир б1аьстан юкъе кхашкара балхаш.

Партийни т1ахьожама дерригa г1улакхаш пачхаьалкхен планаш т1айца социалистически декхараш тешшаме кхоачашдара, производства эффективности балха динали лакхъяра т1а а дерзадеш, партийни организаце чакхбоах кадрех тешам болар т1адилла г1улакх бокъонца кхоачашдара д1алхара цайгара хьадахаьа нийса тардара нигъ. Кадрей балха лоаттабу т1ахьожам г1улакхаш во лелача нийша ца 1еш, динаг1йолча производственни участашца а эц. Из лоарх1аме бa нерадаар ший ханнахьа теркалдара, хьаллатара, д1адоарк(х)адара а. Из хилашa барг1боацаш бa хьалха латтача коллективай кулгалхой шоашта караг1даьнначох доахал а даь сатийна 1о ца ховийтарам мел ца балийтара, кхоачамбоацараш фел ца яйтара а нийсделча уж д1адахар дукха ший ханнахьа де дезар дара а. Халахете а, цхьаболча кулгалхой нийслуш а я цу тайпара моттигаш.

Укх т1еххьарча шерашка лаьттан продукци яккхара дуккхача полецешта динаг1а лоарх1аш я Аьттий - Юртара отделени. Цун кхашка масса за а порядок хул, ерригa агромероприятеш кхоачашъю. Специалистий, партийни комитета оаг1онгахьара лерр т1а т1ахьожам ца хилар бахьан долаш гучадаьлар укх шера хьажк1аш д1ае лаьтта кийчдеча хана брак аь хилар. Цудухьа отделене управляющена КПСС члена Д. Оздоева, агронома КПСС члена М. Мальсаговна бехк бe бийзар партийни комитета. Цу тайпара моттигаш нийслуш хиларо уйла яйт: лохерча моттигашка лоаттабу т1ахьожам х1ара денна хила беза харцахьара х1амаш хьагучадаха а уж д1адахара вовкъостал де a йиш хург1олаш.

Решенеш кхоачашъяра лоаттабу т1ахьожами тохкамаи ч1оаг1балар, кадрайи берригача коммунистийи бехкхам лакхбалар, кхашкеи фермашкеи къахьегарий хьахар айдалар гуш да XXVI съезда решенеш кхоачашъяр дуцаш социалистически ахь т1а-т1а шераг1а ярваш хиларах. Тахан доккхал а деш яха йиш болаш да тхо доярий Д. Сагоvай, М. Мальсагоvай, И. Аляжановай, Л. Цечоевай, З. Айдасвай, Э. Дзауровай, М. Сагоvай, механизаторий А. Цолоева, М. Эжиева, Х. Эгиева, С. Меркоева, дукхача кхычар ц1ераш. Тхо дог тийша да, цхьайтталаг1ча пятилетка хьалхарча шерарча ший социалистически декхарех совхоза коллектив дика лоарх1аерг1олах.

Х1аьта караг1даьначох кхоачамбеи сатийна 1охоншеи гаьна да тхо. Тха балха т1а к1езига дац кхоачамбоацараш, к1езига яц бозхама доал во деши болх в1аштIехьа ца боаккхаш бола моттигаш. Х1ана а лерр1а в1аштIехьбаьккхабац т1ахьожами решенеш кхоачашъяра беш бола тохками, х1ана а моттигаш нийслу собранешкеи заседанешкеи т1айца решенеш йоазa д1ачаях ца йоахаш. Масала, доакъар нийсдеча специализированни бригадаех дола дош 2 шера къоастадуденнадацар, цудухьа из юха а коммунисташка дувцийта оттаде дийзар, х1ана а мела къестаду болхлошта чу1е ц1енош хьалдара дешаш. Х1аьта партийни комитет х1ана уж а кхыдола а кхоачамбоацараш д1адахара къахьегаш я, КПСС XXVI съезда Отчетни доклад еш вовкъоста Л. И. Брежнева аьнна дешаш ларде а лаьца: «Решени т1айцачул т1ехьаг1а лоарзаг1а ца йоаккхаш отталча ханна из кхоачашъелга в1аштIехьдаккха деза. Цу деша новкъостал де деза т1ахьожам ч1оаг1баро а. Цудухьа из т1ахьожам хаддаи оперативнаи, цхьан хана лохере а лаккере а лоаттабе беза».

У. МИСЛАУРОВ,
«Назрановский» совхоза партокома секретарь.

Сийлахь-боккха Даймехка т1ом болабеннача дийнахьа денз 40 шу дузаш

Даймехка х1ара гув, х1ара лаьттан ч1егилг лорвеш, шоай ц1ий цига 1оухьйташ лаьттаб советски салтий.

ТАСС фотохроника.

Къиза моастаг1ий... Царна хьехар деш хиннад уж эгара т1ехйола цивилизаци лелаерваш ба, яхаш. Х1аьта уж баьхкаб нах бовбе, бовха, долла х1ама доагаде, дохадаь х1аланде.

ТАСС фотохроника.

СВЕРДЛОВСКИ ОБЛАСТЬ. Первоуральске хаьал хьалха болх бe йолалийтай шера 12 эзар тонн изделеш арахецаш хург1олча комплектни металлоконструкцей завода хьалхара арг1а. Болх беш йолча площадашка пеший панелаш, кораш, на1ареш хьаелга мирадерзадаьд Предприяте кхоачашдаьд юкъерчеи Къулбехьерчеи Урала промышленноста кердача г1ашлой эгтара хьалхара заказаш. Заводе чуэйнна болх беш латт промышленни аданешта лаьрх1а 45 эзар тонн комплектни металлоконструкцеш арахецаш хург1ола шоллаг1а арг1а хьалъеча.

СУРТА Т1А: тайп-тайпара профиль йолча кийчача изделешта прессовани ю участок.
А. ГРАХОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Цхьан районера хоамаш

Цхьайтталаг1ча пятилетка план ханал хьалха кхоачашъергья яха лозунг а долаш къахьегаш ба «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахой. Шоаш т1айца социалистически декхараш х1ара бетта т1ехкхоачашдеш хьабовг1ача цар башха-динача производственни хьокхамашна чакхбаьккхаб укх шера хьалхара пхи бутт. Ер шу доладелча дена планал совг1а цар даьккхад 7130 тони «1аьржа дошуя». Цунна обработка а яь, лаккерча сортаг1а д1адешнад цар из мехкдаьтта чакхдоахарашка. Шера т1айцача социалистически декхарех цар планал совг1а даккха дезаш дар 12600 тони мара яц. Пачхаьалкхен планаг1а лаьрх1ачул совг1а продукци маьхала яккхарех укх шера баь пайда 140 эзар гаргга сом да.

Дика д1аболабаьб июнь бутт а «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахошна. Бетта планал совг1а цар даккха лаьрх1ад 1200 тони мехкдаьтта. Духхьал июна хьалхарча пхе дийнахьа 60 эзар гаргга тони мехкдаьтта a доаккхаш, нох заданел совг1а даьккхар 200 тони я.

Мехкдаьттеи гази йоахача управленерча ерригача цехашца, бригадашца т1еххоачашъю мехкдаьтта даккхара шоай планови заданеши т1айца социалистически декхараши «Х1ара балха дийнахьа хьадер дукхаг1а хилийта!» яхача девизаг1а яьржача яхье хьалха латташ хьабовг1а мехкдаьтта доаха операторашаш Ленина орден лелаю Бетаров Саид-Эми, Самарцев Михаил, Сантаева Асма, Къахьегама Ц1еча байракха орденаш лелаеш бола Зикеев Павел, Иванов Виктор, насосий машинист Шевелева Галина, кхы дукхабараш а. Хьинаре къахьегаш болча цар цхьа моттиг нийсъелийташ мехкдаьтта зехьа лоадеш технологически оборудовани болх ца беш сеца латташи.

* * *

Пачхаьалкхен планал совг1а 400 эзар тони халкъа боахама мовхьаш д1а-юха дахьа социалистически декхараш т1айцад цхьайтталаг1ча пятилетка хьалхарча шера «Грознефть» производственни объединене технологически транспорта Грозненски управлене коллективо.

Из ший деша да я. Ер шу доладелча дена республикерча бурувдеттарашта, мехкдаьттехошта, г1ишлонхошта лаьрх1а цар д1а-юха дихьад 761 эзар тони халкъа боахама мовхьаш, царех 217 эзар тони мовхьаш планал совг1а дараш а долаш. Къахьегама оасарле лахкъяра пхе бетта план а 12,3 процент т1ехкхоачашъяьй.

Дика къахьегама толамаш доахаш ба транспортникаш июнь бетта а. Укх бетта хьалхарча к1ираг1а 30 эзар тони халкъа боахама мовхьаш д1ахьа дихьад цар, бетта планаг1а д1а-юха дахьа деза мовхьаш 110 эзар тони мара доацача.

А. ТИЩЕНКО.

ВОЛГА ЙИСТЕ ПАЙДА ЭЦ ЛАЬТТАНА К1АЛХАРЧА ХИХ

Сенна эш Европе доккхаг1дарех долча додача хий йисте хьалъеш латтача города лаьттан к1алхара мела хий леха? Цхьабакъда, х1аьта а цу тайпара решени т1айцай дукха ха йоаццаш Волгоградa юххерча 200 эзар сaг вахача индустриальни центра — Волжске горсовето.

— Волжский, — йоах гидрогеологий группа кулгал хочо Орфаниди Константина, — тиъаь итт шу хьалха хьахиннай укхаза хьалъеш лаьттача йоккхача гидроэлектростанцеца цхьана. Цу хано ГЭСа плотинаке къулбаседен оаг1оралъа хьахилар 600 километр й1аьха водохранилище. Х1аьта цун шорал цхьан бердагара хьежача шоллаг1а берд б1арга ца гуш дар.

Водохранилища торо хилийтай, масала, Лохерча Поволжьера йокъал увтташ долча лаьтташка хий дехка. Бакъда, искусственни форд хьахиларо ч1оаг1а толхайир цу районе б1аьшеренашка нийслуш лаьтта лаьттана к1алхарча хин баланс. Укхаза Волга аьрдехьара берд лоха а г1ум йолаш а ба. Цудухьа лаьттана к1алхара хий атта хьалт1адоалл. Юртбоахама кхеш тух довллаши ушалаш йолаши хила мегаш кхерам т1аэттар.

Цу хана гидрогеологашта предложени елар додеча хий аьрда оаг1орахьарча берда йистерча лаьттана к1алхарча хица город Волжский 1алашъе аьнна.

1илмахоца шоай предложени экономически пайдане йолга д1ахьекхар. Из пайда шин тайпара ба. Цкъа-дале, лаьттана к1алхарча хин боарам лохлургба—юртбоахама кхашта зе дергдоацаш, х1аьта, хоаш мадий, городи цун юххе улла райони кхачам продукташца цигара 1алашъеш йолга.

Шоллаг1а дале, мелера лаьттанна к1алхарча хих пайда эцилга шоза гаргга даре т1а да додача хи чура, 1амашкара водохранилищашкара хий ц1ендечул. Цул совг1а, лаьттана к1алхара хий ц1енаг1а да, х1ана аьлча, лаьттан йолчул дикаг1а фильтр йоацандаь.

Т1еххьарча хана лаьттана к1алхара хиш шерра пайде эцаш леладу мехка, къаьстта индустриальни центрашка. Цу тайпара хий дахара балхаш деш латт тиъаь итт совг1а йолча йоккхача городашка, масала, Вильнюсе, Ташкенте, Каунасе, Черновцашка, Новокузнецке.

Александр ЕВРЕИНОВ,
(«Московски кердадараш» — АПН).

ЮРТА ГОРИЗОНТАШ

ДУГАИ СОЯИ ХЬУВКЪАМ ЛАКХЛУ

1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дег1айоаладаре Керттерча лостамаш т1а лаьрх1а да Гаьнарча Малхбоале дуга, соя, кхыча юртбоахама продукце производство в1аштIехьакха.

Дуга леладара геттара йоккха вона хьаю Приморски крае Ханка яхача озера юххерча ушал йолча шаьрача дадача лаьтташка. Специалисташа лерх1ачох к1аи баьцадаараши кхеде пайдана доаца битнъига гумусни т1оа т1аулла моттигера лоабат боалла лаьтте, цу т1а дилла т1аьда а хилараг1а, дуга плантацешта дика хургда. Духхьал 1975 шера денз 1980 шераг1а кхаччалца йолча хина хьалъ цу районе пхиъ йоккха лакха механизировании дуга кхеду совхоз, х1аьта ужжал кхы хьалъеш а латт.

Гаьнарча Малхбоалерчи дуга леладераша къестадеча декхарий масштабах дувц цифраша. Нагахьа санна 1980 шера — Приморски крае дуга де болалуш — 6 эзар гектара т1а, 1990 шера 42 эзар гектар гарг1ача майда т1а дуга кхиинадале, цхьайтталаг1ча пятилеткен цул т1ехьаг1арча пхе шерек 100 эзар гектарага кхоачаргья цо лоаца майда. 1990 шера 400 эзар тони дуга чуда лерх1 уккъза.

Дукха х1ама ца эшаш 500 эзар гектар да Амурен Гаьнарча Малхбоалерча кхыча долхача хиний бассейнашка чукхийттача моттигашнара лаьтташ. Цу массиваш т1а х1анзале а хьалъеш латт кхоъ дуга леладу совхоз, х1аьта кхы а массехк хьалъе лерх1аш а я. Мелиоративни балхаш да деш латташ Уссури, Бикин, Раздольная яхача долхача хиний бассейнашкарча шаьрача лаьтташ т1а. Цу т1а а советски лаьтта леладара практике духхьашха Приморье чакхъяьккхай х1ана норма а хиина д1аатта эксперимент: дуга ченаш 1ай хьае болабеннаб. Кхашта планировка нийса яра юкъейоалаьй эгтара кердаг1а йола техника — лазерни установкаш.

Нагахьа санна Приморья керттерча даькъе ушалаш йолча лаьтташка дуга леладе х1ана болалуш мара беце, Амурски областа шаьрача дадача 1аьржача лаьтташка кхыча культура — соя керттера моттиг лаьца дукхха ха я.

Хоаш де, соя белокеи хьоаналеи кладовой йола: дег1а пайдана хиларга диллача шурий 12 килограмма, дулха 2,5 килограмма, котама 72 фуа нийсса я цун цхьа килограмм. Белок к1ицарчул диазеи коагуляцарчул ткъоазеи дукхаг1а йоалл соях. Х1аьта аминокислота дукхалга диллача уникальни я соя, хьайбайчунга г1оргташ я. Х1аьта духхьал белок майий х1ана адамленна шийна я а хьайбаш леладелга дег1адоаладара а эшаш яр.

1980 шу чакхдоалаш 750 эзар гектар д1алоацар Гаьнарча Малхбоале соя (вай мехка ерригача кхыча территоре т1а 60 эзар гектар лоацо). Хьат1айоаг1ача пятилетка планах соя д1алоаца майда 881 эзар гектарага кхоачаеш шеръе лаьрх1ад, х1аьта цун хьувкъам 1 миллион тоннага а кхоачабеш (1980 шера 647 эзар тони). Амма проблема къоастае лерх1 Гаьнарча Малхбоален лаьтта леладераша, керттерча даькъе соя д1алоаца майда алсамъяккхара чотах а доацаш, цун хьувкъам лакхбара чотах. Мехка дерригача соя ювча лаьттай 70 процент кхоачача Амурски областе цу г1улакха хьа а яь толамца болх беш я сонна йола Ерригсоюзни 1илма-тохкама институт. Цун 1илмахошеи х1аьта иштта Хабаровскерча Гаьнарчамалхбоален юртбоахама 1илма - тохкама института 1илмахошеи разработка ю соя д1ахо къулбаседенгахьа хьалъяхийтара, тайп-тайпарча климатически а почвенни а зонашта йола леляра технологи къаьстта а йолаш дола лаьрхх1а дола районировании сорташ хьадира тешана.

Специалисташта гучадаьннад укх тайпара х1ама: кхаь 1бера пхъа 100 процент йовхал хуъ соянa, кхаь шера цкъа — 70 процент. Кхыметтел Гаьнарча Малхбоален къулбехьара районаш а маьядий традиционни соя ювча довзоех къулбаседенгахьа. Укхаза эш соя къаьстта хьалха кхачаш дола тайпаш. Амма практико хьахьокх вететаце юкъ к1езигъелча хьувкъам лохлуш хилар. Цудухьа боахамашта могаду 2—3 тайпах йола соя д1ае — т1ехьа кхача, юкъера кхача, хьалха кхача. Уж цхьан ханна кхачаи. шо-шоай хана кхач, х1аьта цунах цхьаькха пайда а боал техникахи болхлоехи кхетамца пайда эца йиш хулийт.

Евгений БУГАЕНКО,
АПН корреспондент.

ДОАГ1АШ ДЕННА СОВГ1АТ

«Х1ара балха дийнахьа хьадер дукхаг1а хилийта!» яхача девизаг1а шерра социалистически яхь йоржалай «Терек» яхача мебельно - хьун х1амаш еча производственни объединене филиалой, цехий коллективаш. Цу яхье хьалхара моттиг д1а ца хецаш хьайоаг1а укх шера шоллаг1ча филиала коллектив. Укх денош(ка) д1адахача бетташка даьхача къахьегама толамий итогаш йича ц1аьхха а социалистически яхье хьалхара моттиг в1аштIа диъазлаг1а хьожа а еш, цунна елар производственни объединене карара кара тела Ц1е байракхи хьалхара ахчан премия.

Из деза совг1ат дала а доаг1аш денна хилар къаьгга хьахьокх пхе бетта филиала болхлоша даьхача къахьегама толамаша. Пачхаьалкхен планаг1а лаьрх1ачул совг1а цар маьхала яьккхай цхьа миллиони 252 эзари гаргга сома маьха товарни продукци. Пхе бетта заданел совг1а арахийшай цхьа миллиони 90 эзари совг1а сом мах бола валови продукци, цу даькъе планаг1а лаьрх1ачул совг1а арахийцад 13630 совг1а букъбетта г1андаш. Нормативно - ц1ена продукци арахецара пхе бетта план а дикка т1еххоачашъяьй филиала коллективо. Заданел совг1а арахийцай 44 эзар сом мах бола нормативно - ц1ена продукци.

«Х1ара балха дийнахьа хьадер дукхаг1а хилийта!» яхача девизаг1а филиала производственни участкашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яькхай боккхаг1бола мастераш Епутаев Виктор Анатольевич, Осмаев 1аьла Лемаевич керте латтача цхьоалаг1чеи шоллаг1чеи участкай коллективаша. Царна хьожайир предприята карара кара тела Ц1е вымпелаши ахчан премеши. Х1аьта бригадашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг д1а ца хецаш хьайоаг1а г1андаш хьадара эша синтетически шпон бустамга хьежа тедаш йола Б. Магомедхаджиева керте латтача бригада, М. Омаевас, М. Кадесвас кулгалдеча обойщикийн станочникийн шин бригада коллективаш. Х1анзалехьа товарни продукци арахецара цхьайтталаг1ча пятилетка хьалхарча шера ялх бетта план толаме кхоачашъяьй коллективаша. Х1аьта ах шера план х1анзалехьа дукха х1ама ца эшаш кхоачашъяьй ерригача коллективо а. Дукха болхлой ба филиале шоллаг1ча ах шера чотаг1а къахьегаш бола дукха ха а йолаш. Царех я Къахьегама Сийлен кхоалаг1ча степена орден ена йола отделочникий бригадир Букреева Александра Федоровна, обойщица Цуканова Людмила, столяраш, коммунистически къахьегама ударникаш Азиева Лейла, Зариева Роза, Медведева Валентина, кхы дукхабараш а.

Б. КОСТОЕВ.

Цхьайтталаг1ча пятилетка мулаш

СОЛИГОРСКИ КАЛИЙ

Дунен т1а арахецача ерригача калийни удобренеех пхийтта процент йоккха йоацача Солигорск яхача белорусски города кхоач. Калийн рудай хьалхера тонна 1963 шера яьккхар моттигерча шахтераша. Х1аьта х1ана х1ара к1ираг1а хьалт1айоаккх дукха х1ама ца эшаш миллион тони. Пиъ комбинате (царех т1еххьара яр болх бе йолаеннай итталаг1ча пятилетке) цу рудах лакха динал йола удобренеш ю. Экспериментально х1аьойта да, азотни фосфорни удобренешца цхьана почвага кхачийтача кале цхьан калогрмммо пхи килограммага кхоачаш хьувкъам лакхбеш хилар.

Шин продукци потребителга д1аккхачийтара, х1ара дийнахьа буси 400 вагон еза Солигорскана. Дукхаг1а йолча союзни республикашка кхоач белорусски калий, цунна экспорт ю социалистически мехкашка, х1аьта иштта США, Англе, Итале, Бельге, Голландe, Инде, дукхача кхыча пачхаьалкхенашка.

Укхазарча калий доаллача моттигий запасаш ялх миллиард тони совг1а лерх1аш я. Хетаргахьарча лоарх1амех, уж тоъаргья 70 шерал к1езигаг1а йоацача хана. Д1ахойодача хана из цифра хувцаяла а мег, алсамъяларгахьа. Г1улакх мишта латт аьлча, тахан хьадоаккхалаш лаьтта к1ал доалла дерригa калий. Амма ший хана технико дег1айоаг1аргья из дe йиш йолаш.

Дерригa руда комбайнашца доаккха Солигорске. Царех ахаш дистанционни управлени йолаш я. Шахтераша лелаю комбайнаш лазарни з1анарий е электроника г1оница, шоаш забойни гаьнна а болаш, нагахьа юхе боаг1а уж машинашта цар болх мишта бу хьажа. Дукха ца говш цу принципаг1а болх беш хургья укхазара ерригa комбайнаш.

Лакхе хьалт1адоаккх руда лаьрх1ача конвейераша (цар дерригa д1оахал 200 километраш т1ех да), уж болх шахтерски трассашта юстара г1олла, цудухьа к1езига мара дом т1а а бижац. Конвейяра управлени ю пульт а лакхе, лаьтта я.

Цу дерригe а аттача боакх шахтерски къахьегам. Амма идеалага кхача х1анз а гаьна да. Шахтер лаьттана к1ал мел волча хана цо бу болх кхераме а цун унахц1енонна зене а хургба. Цудухьа де йиш йолаш мелдар ду вай мехка шахтерий унахц1енонна б1ехаче фево беш бола 1откъам геттара к1езигбара: цар балха ди кхычарчул дикка лоацаг1а да, пенсе баха йиш я цар 50 шу даьлча.

Гонехьарча гона цо еш йола воздействи йийцача, массехк «керттера йоаца ши-шег1а гучаювлаш йола эффект» йоаллаш калийни промышленностах. Масала, дукха ха йоацаш а т1ехьа эшачул совг1а берх1а чуухар Солегорске лаьттан почвана, из дарйора, цуна агрохимически хьал толхадора. Белорусски 1илмахоша из 1откъам ца хулийташ йола лаьрхх1а технологи оттайир.

Кхы цхьаькха проблема дагаухийт обогатительни фабрикаша — хьаьранхуесача юхеюсача х1амаех латтача (шер-шера 20 миллион тони т1аьхет царна) «пирамидашен» д1адийнар хулаш дола лаьтта дуаш йолча шламех йизза йолча майдашеи. Х1авз из нашестви социальй — юхейисе х1амаш хьалйотт хьалха санна 40—50 метр а ца йотташ 120 метр лакха. Гаргарча хана 200 метрга кховчаш лакхлургья уж. Шламех демаца цхьана пайда эцаргба удобреней керда тайпаш хьадера. Цу г1улакха хьалъеш латт лаьрхх1а йола цех. Лерх1аш да шламаша д1анийца дерригa лаьтташ юрта боахамга юханхоачаде.

Игорь ОСИНСКИЙ,
АПН корреспондент.

ЛЕРТТIА ДОАЛ ДЕ СВЕКЛАШТА

Вай меха берригача ахархошца санна, шоай ерригта уйла, низ тIабахийтаб Нохч-ГIалгIай республика шекара свеклаш лелаечар КПСС XXVI съездо хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачашде йиш хулийтардола хьалаш вIаштIехьдехара. ХIаьта укх шерара цар керттера декхар — хIара гектара тIара чуэца хьувкъам алсам а боаккхаш, лахчахьалкхенга шекар доаккхача промышленноста эша бийдал йоахара укх шера тIайица социалистически декхараш кхоачашдар.

Цу мах болча технически культура бокха хьувкъам кхебар дукха дукха хIама даьд хIаноле республика колхозашкен совхозашкен. Нийс эзар гектар совгIа моттиг дIалоацача дикагIйолча агротехнически хана дIайийнавй укх шера свеклаш, хьалхе а аьба аьхачул тIехьагIа лаьтта минеральни, органически удобренешца хььи а д採. Кердача, бокха хьувкъам лучча Ялтушковскоя односеменная-30 яхача фух я укх шера дIайийна дукхагIйола шекара свеклаш. ЦхьайттталагIча пятилетка укх хьалхарча шера дикка шердаьд индустриальни хьисапе из культура кхеергIола кхаш а.

Республика боахамашка вIашагIъехкай шекара свеклаш кхеяра 120 совгIа механизированни звеньяши мехотрядаши, механизированни технологех из культура мишта лелае, чуэца еза Iомабаьб нах. Лоацца аьлча, укх шера дика хьувкъам кхебара эша хьалаш Iалашдаьд. ХIаьта хIанз кхаш леладераша шоай берриге теркам тIабахийта беза дIайийнача шекара свеклашта дIахойодача хана доал деш чакхдоахача балхий агротехнически комплекс йизза кхоачашъяра. ХIаьта Iунал деш чакхдоаха дерриге балхаш кхай, хаоттама хьалаш теркамга а эцаш дIадахьа деза.

Ерригача колхозашкен совхозашкен цхьатарра дика тIаьнний шекара свеклаш. Лакха хьувкъам кхебара аьттув лургбола геттара лоархIаме хIама да из. Цунна цхьана, хIара гектара тIа эшача боарамах юсаргйолаш нийлхье еза шекара свеклаш, эсалагIа яраш дIа а йоахаш. Халахете а, дукхача боахамашка кхоачамболлаш дика чакхдахац уж балхаш хIанз. ХIаьта из болх ший хана чакх а ца боаккхаш цхьан ден тIехьабаккхаро хIара гектара тIара чуэцача хьувкъамах юкъера лаьрхIача 3—4 центнер йоалга белгалдаьккхад Iалмахоша.

Шекара свеклаш нийлхъеш деча балхий дикал а лоха хул цкъаза. эшачул дукхагIа баьцоргIаш дIайоахаш моттигаш нийсйолийт. Соахка, масала, республике гIолла хIара гектара тIа 66 эзар баьцовгIа мара йиталцар. боарамал кIезигагIа. Цуига хьежжа кIезигагIа хилар шекар а. Цунна цхьана, из культура нийлхъяра балхаш геттара дика чакхдаьхар соахка «Шалинский», «Гудермесский», «Самашкинский». Мичурина цIерагIча совхозий къахьегамхоша. Уж балхаш цар укх шера а ишта дика кхоачашдергхиларах теша лов.

Укх шера дика чакхдоах шекара свеклаш нийлхъярен мугIараштa юкъера лаьтта цамцадаккхарен балхаш Шалински. Гудермесски, Урус-Мартановски районашка, воргIа — Ачхой-Мартановски районе.

Геттара лоархIаме да свеклаш хьахулача хьалхарча дийнахье а деш царна эша хьоанал лоаттаяр. Минеральни удобренешца хен-ханнахьа подкормка е еза царна. ДукхагIа яхке еза уж удобренешца гурахьа хьаьи ца даьча кхашка. Из болх дIабахьа беза лаьттанца кхоачамболлаш тIоадал йолча хана. КIезига пайда лу удобренешца уж говзь тайсача.

Укх шерарча бIаьстан хьалашка садоахкича хIамашца зе де мегаш да шекара свеклашта. Из кхета а деш, эене йолча садоахкача хIамашца къовсам лоаттабара хIанзале а маэшша кийчъе еза доххаьжхимикаташ. Уж тохача хана дерриге балхаш лакхача агротехнически боараме чакхдаха деза.

Х. ЯЛХАРОЕВ,
НГIАССР юрта боахама министерства керттера агроном.

ХАОТТАМИ ДIАЙИЙНА ХIАМАШИ

Май бутт укх шера санна шийла итт шера цхьа-шозза мара хилац республике. ХIаьта а цу ханара шелал ялата культураштa дикагIа я: «шийла май — ялата шу» олаш да. ДегIаахара юртбоахама культураште эшача йIовхалта диллача тайп-тайпара Iаткъ хIанзара агрометеорологически хьалаш. Гурахьа дIайийнача культураштa аьттув болаш хиннадале а, цхьайолча культураштa дегIаахара новкъарло яьй цар.

Шура чуйоссаш латт ца хийцача ялаташта. цхьадолча кхашка фийг булаш бовгIа. Цу гIулакха доккха новкъостал дир май беттен июнь бетта юкхьен хиннача йоачаша ялат дика хьувкъара гIо даьд.

Хьаккари ардари цхьана долаш чуэца йиш хургьа ялат июль бетта хьалхарча декаде.

Май беттен июнь болалуш йIовхал кIезига хиларах из чIоагIа езаш йола культураш (хьга, хьажкIий, генарий, помидорий, жарсий) дегIайоргIилга кIезиг дукха юхасоцадир.

ХIанз лорд хецаш я хьажкIаши генараши 25 — 35 сантиметр лакх а енна.

ХIанз лаьтта 60 — 80 миллиметр пайдане тIоадал Iайпай.

Лакха йоацача температурой лаьттанца тоъал Iайнача тIоадалой новртолаш дегIаахкара дика хьалаш вIаштIехьдаьхад.

Температура лакха а йоацаш феца дукха тIунал хиларо, юртбоахама культураштa къаьстта сомий бецамаштa, хула лазараш доаржаду, эене йола садоахка хIамаш еб. Цудухьа эене йолча хIамашца, лазаращца лелабу къовсам мел а ца беш дIахо дIабахье беза.

ХIанзарча хаоттама хьелашка дегIаух оасар а. ХIанз оасар дера, эене йолча садоахкеча хIамашкен лазарашкен къовсам лоаттабера бола вIаштIехьбаьккхарах тийша хургба чуэцаргбола хьувкъам.

Л. ТОЛСТОКОРЕНКО,
инженер-агрометеоролог.

Грозненски макаронии фабрике дукха болхлой ба цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера шоаш тIайица социалистически декхараш тIехкхоачашдеш. Царна юкъе а белгалъяьнна дика къахьегаш я дозировщица, коммунистически къахьегама ударник Мусиева Зара. Цхьакха смена дIаяхийтац цо ший норма 120—125 процент кхоачаш ца еш. Цудухьа эггара хьалхарчарца рапорт делар цо оха бетта план кхоачашъярах.

СУРТА ТIА: дозировщица З. Мусиева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Республике цIи хеза саг ва Наурски районе Ленина цIерагIча колхоза вокхагIвола жа Iу Хамидов Эльмарза. ИтталагIча пятилетка шерашка хIара бIаь устагIана тIехьа 154 Iаьхар хьалкхебаьб цо кулгалдеча жа Iуй бригадо. Пятилетка заданеши социалистически декхараши кхоачашдеча башха-дика толамаш дахарах Даьхено укх шера Социалистически Къахьегама Турпала цIи еннай Хамидов Эльмарзайна.

Декхараш кхоачашду

Кхы а дикагIа хьокхамаш гойташ къахьега лаьрхIад дIахойодача хана цун бригадерчо жа Iуша Грачев Егорен Хамидов Мовсарей. Цар социалистически декхар тIайицад цхьайтталагIча пятилетка шерашка хIара шера бIаь жийна тIехьа 155 Iаьхар хьалкхебеш дIаяхача пятилетка шерашка даьккхачул ах килограмм дукхагIа а доаккхаш хIара устагIана тIера 7 килограмм тха даккхен.

Уж доккхий декхараш толаме кхоачашдара дерриге шоай низаш оарцагI а даьха къахьегаш я кердача пятилетка хьалхарча шера Хамидова кулгалду жа Iуй бригада. Шоашта махетта дика чакхъяьккхай цар жа дахкаш йола кампани. Ерриге шоай опыти хьинаре тIалахийтадар жа Iуша цу бехкоткхамеча демошка дий бийсен ца къовсаш. Цудухьа цхьаккха а ца леш хьахилар Iоахарий. Ишта зоотехнически бокъонаша дIа мадеххара Iунал дерах. башха-дика толамаш доахаш къахьегарах Хамидова бригадерча жа Iуша хIара бIаь жийна тIехьа хьалкхебу планагIа кхебе безар 104 болаш. 162 Iаьхар. Из республике эггара дIакагIбола хьокхам ба. Бокха толам баьккха Хамидов Эльмарза а цун жа Iуй бригада а республиканский газеташ тIа чIоагIдаьча Сийлен улга тIа.

Толамаш доахаш къахьег цу совхоза кхыча бокхагIболча жа Iуй бригадаша а. ПланагIа хила безар 103 Iаьхар болаш хIара бIаь жийна тIехьа 112 Iаьхар хьалкхебу Малигов Гилен Батаев Имранен кулгалдеча жа Iуй бригадаша. Планал совгIа дикка Iаьхарий кхеду Магамгазиев Мажита. Абдурахманов Махьмада кулгалдеча жа Iуй бригадаша а.

Укх деношка тIатеIIа жа лоргаш боахи колхоза жа Iуй. Царна юкъе нържача социалистически яхье эггара хьалха ва вокхагIвола жа Iу Хадижев Махьмад. НормагIа ларга безараш 40 болаш, хIара дийнахьа 120—130 устагIа лорг цо. Жа ларга доладелча гIоне 1007 устагIа лергаб Хадижева 4.5 тонн тха а доаккхаш. Доккхий толамаш доахаш къахьегарах Махьмада аргIа йоашаш «Жегули» эпа бокъо елар. ШолагIа моттиг яьккхай 608 устагI а лерга 2.6 тонн тха даьккхата Мусиев Сайиде. Цо хIара дийнахьа 85—90 устагIа лорг. ХIаьта кхоалагIча метте ва Рошупкин Алексей. Цо 2.5 тонн тха а доаккхаш 380 устагIа лергаб.

Беррига ларга безараш 50028 устагIа болаш 29 май кхаьтIаотташ 20507 устагIа лергаб колхоза жа Iуша. Цар даьккхад 84.2 тонн тха, е хIара устагIана тIера — 4,1 килограмм. Иттех дийнахьа шоай дерриге жа ларга даха лерхI колхозхоша.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

ДУНЕНАН ДЕХЬАРА

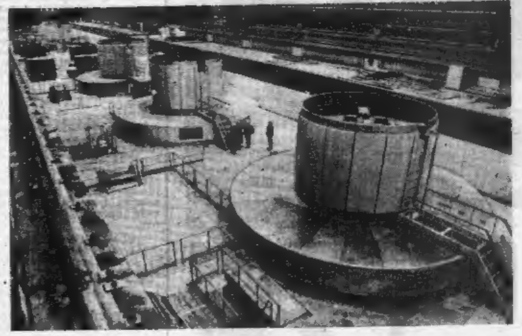

ГДР. ЯлхагIа энергоагрегат болх бе йолаяларца Маркерсбахера (Рудни лоамаш) насосни - аккумулирующи станци ший йизача 1050 йолча мощностагIа болх бе йолаеннай. Эггара дукхагIа лучча хана цо лу энерги Карл-Маркс-Штадт яхача ерригача промышленни округана кхоачамбалла хул. Цхьаьккха лоархIаме гIулакх а даьд республика энергетически бена дIахо чIоагIъяра наькъагIа. Маркерсбахера электростанци — из вежарашка цхьана гIуллакхаш леладеш ГДР. СССР. ЧССР, кхыча социалистически мехкаша баьча балхах хьахиния хIама да.

СУРТА ТIА: бIаь метр гаргга лоамагIа кIорга моттиг мукъа а яьккха хьалъяьь станце машинний зал.

АДН—ТАСС сурт.

ЭСКАРЕРА ЛОРАШ АТОМНИ ГЕРЗА ДУХЬАЛА БА

Эскарерча шовзткъе воръ норвежски лоро Норвеге ерригa политически партеш тIаьхийхай дунен тIа хIанз долаш йола атомни герза арсеналаш дIаяхара тIадерзадаь гIулакхаш хьинарегIа леладера а Европе ядерни герз доаца зона яра чIоагIа оарцагIйовлара а.

Норвежски правительства а ерригача политически партей а эггара хьалхара аргIанара декхар лерхI эскарерча медикаша европейски Къулбаседенах ядерни герз доаца зона ярах, хIаьта цунах ерригача Европана дика масал хургхилари тIема даьккъера кхы а шерагIа йолча раяра-ка процесс йоалара къоастадаь аьлча, континента тIара атомни герз кIезигдари дIадаккхара цо гIо дергхилари теркал а деш.

«Эскараш а лораш а хилах тарра. цу даьъера тхоай бехктокхам къаьстта лакха хет тхона. цудухьа дага да тхо Норвегена атомни герз техача хургдари хIанзарча хьалашка цунах хургдар дIадаккхара ресурсаши торонаши геттара кIезига хилари дагадохийта. IотIаоллабенна атомни герза кхерам ба наькха вахара а улахцIенонна а тIалаттарех эггара боккхагIа бола кхерам. Ядерни герз иккхачул тIехьагIа цхьаккха дарба де йиш а хургьац е де эшаш а хургдац» — аьнна тIаьхехам тIа.

ТIаьхехама инициаторашa заявлени яьй, шоай коллегай — гIорбаьнача советски американски лорий группо дунен тIарча берригача лорашка даьча кхайкарал тIа дувцараш хьаллоац шоаш аьнна. Норвежски медикаша лерхI цу шоай акцех Малхбузен Европе а Америка ВIашагIкхийттача Штаташка а яркаш латтача атомни герз дIадаккхара кампане звеньех цаI.

В. ВАРЕНОВ,
АПН соб. корр.

Осло.

Египетски коанаIараш агрессора хьайийлла я

Ди додаш, информационни средстваша Гаргарча Малхбоале еча империалистически - сионистски тIема кийчо шеръяра даькъера планаш кхоачашъяра хьакъехьа Каира Вашингтонацеи Тель-Авивацеи айхха бувзам хилара тешал деш йолча кердача фактах е египетски кулгалхой выступленех хоам ца беш. Из хул е американски военщинаа Египте моллагIа цхьа «льготаш» ялараx бола хоам, е Ливане Хаддада отрядашка египетски тIема «советникаш» хиларах йола информаци, е Палестински духьале яра болама отрядашта духьала цхьана къовсам лоаттабарах дола дешаш дувцара израильски египетски гIема специалисташ вIашагIкхетарах дувцаш йола корреспонденци.

ТIехьарча хана еицдаь хоамаш лу США а НАТО мехкий а тIема кемаш, цу даькъе ядерни герз тIадола кемаш а. Средиземни форда гIара Индийски океана бассейне ухаш хиларах дола хоамаш. Ишта кIалла дукха ха йоацаш, Суэцки канале гIолла Персидски залива зоне дIадахар американски ядерни хи кIал гIолла лела «Джиг» яха лодка, «Америка» яха авианосец. «Калифорния» яха крейсер - ракетоносец, цигь ракетни эсминец, Индийски океанеи Персидски залива зонеи США дилла лоаттадеча тIема а гIонна долча а 32 кемали тIкъо гаргтача НАТО чудоагIача кхыча мехкий тайп тайпарча классерча тIема кемайи совгIа да уж. Дагадохийтаргда вай 70-гIа шераш декъадейнача хана а тIехьа Индийски океанеи Персидски заливеи зоне хинна США а НАТО а тIема кемаш дерригаш а кхо эсминец мара хинна ца хилар!

Кэмп-Дэвидо Гаргарча Малхбоаларча гIулакхашта нийса урегулировани яра дош къаста йиш йоацача дIакховчадаь ца Iеш, шерра хьайийллай коанаIараш гаьна прицел лаьца йола империалистийи сионистийи планаш цу регионе чакхъяхара. Эггара хьалха цу маIарех пайда ийцаб Израиле. Официально Суэцки канал Израила торгови кемашта мара хьадийлладеце а, Тель-Авиво цу сахьате. Каира еш цхьаккха духьале а йоацаш, Средиземни форда тIа даьхача тIема кемаша хьинаре дакъа лоац Ливана духьаларча агрессиви акцешта юкъе. форда йистошнарча цун нах бахача пунктаашка йоккхий топаш чу а етташ, цига вочандоса десанташ Iо а хьошаеш. Ливана порташта блокировани а еш, цига лелаш дола Iарбий паччахьалкхений байракхаш тIаягIа кемаш дIа а луацаш. Iарбашта, эггара хьалха ливанцаштeи палестинцаштeи, диллой тамаш я Ливана юххе лелача израильски кемаш тIара хьа а етташ маьрша нах бовбеш йола йоккхий топаш каирски кулгалхоша тийшача балха политика леладар бахьан долаш хиина хIама хилар.

— Изамо йола операци еш я хIанз Каир американски натовски тIема форда флота Персидски залива зоне а Индийски океана экваторе а новкъа хIама доацаш лела йиш хилийтаре. Ядерни герз тIадола тIема кемаш лоацагIча наькъагIа Суэцки канала тIа гIолла цу районе дIаяхийта йиш хилар-м гIулакха цхьа оагIув мара ян. США йолалуш я тIема-форда база Суэцки канала коанаIараш йолча ЦIеча форда тIарча Рас-Банасе хьалъе. Духхьал хьатIадоагIача бюджетни шера а из базе хьалъярга 106 миллион совгIа доллар Пентагоно дIадохийташ хиларо хьахьокх американски военщина цигара ханнахьа дIаяха лаьрхIа ца хилар. ХIаьта ЦIеча форда тIа йовла йиш йолча Суданеи Израилеи «хьаьдда» дола хьалаш эттача американски низашта шоай цигарча базех пайда нийбе шоаш бокъо лургхиларах яьча заявленеша тешал ду египетски коанаIарех цу форда чу яьнна Вашингтон цIенхаштта цунах американски Iам «бе» дега йолаш хилара.

Георгий САВИН,
АПН обозреватель.

Дунен жандармал шийна дIатIа а яйца ший базашца дерригача дунен тIа листта маза бийзаб ВIашагIкхийттача Штаташа.

Средиземноморски тIайре Сицилия, Японера Йокосука, Индийски океана центре улла Диего-Гарсия, халкъа лоаш доацаше а дIаяхъовстальча кубински территоре тIа улла Гуантанамера база, — уж доазол арахьарча американски 2,5 эзар тIема объектах, цу дунен халкъашта юкъерча кхохкама кхуврчех, милитаристски шайтажа политика герах алха массеха мара яц.

СУРТА ТIА: Гуантанамо базера американски тIема кемаш.

ТАСС фотохроника.

Колейдоскоп

ПЛЕН ИИЙСБАЛАРАХ А УНЗАРАГIА

Гордон яхача форте (Джорджия яхача американски штат) я «Плен ийсбенилар» олаш йолча программагIа. США форда гIашлой кийчбеш йола лагерь. Цу программагIа инструкторашца яхачох, плен бахача царна дергдолча тайпара къиза низаш ду керда эскаре бахкача нахa.

«Инструкторaш» — кизах товенна 15 тIемахо — са ца лейIаш болх беш ба. Юхьанца цхе сахьата маршировка яйт цар курсанташна, бартал Iо а беттаболийташ. Цул тIехьагIа лотиъам эцара хей оттаеш инспекнировка ю, бокъонца кизаш а деш. Корта хьалха йих йиззача бешка чу волл «пленни», автоматашна тIехьа а ийзе тенхаву, кулгех муш а теле хьалъолл. кIерцхал долча вашнсахьрацца кулгаш деци, жIалаш тIахехи. Массане а лац из «кийчо»: Iомабеш барах ахаш больнице кхоач. Вьетнама тIом болаш плен хиннача хIанз укхаза гIулакх деш волча йолновнина Вен Парселлэ «Пари матч» яхача журнала дийцачох, из плен хиннача хана цхьенна сага даьдац цу тайпара низаш.

(АПН).

ПЛЕМЕНЕ БАЬЧЧА — 8 ШУ

Дунен дукхача махкашкарча кIаьнкашта саиъердам хет индийцех лоамаш. Цхьабаьнда, 8 шу даьнна американски индеец Джошуа Бурдо бокъонца хинна сиу яхача племе сийлахь-боккха баьчча. Сиу сийлахь-боккхийча баьччай тайпан тIехьарча къонахех цаI ва из, хIаьта даь да вейначул тIехьагIа из тигтул цунга а кхаьчай.

Кердача баьчча цIи ЗIаммига Малх я. Из ва дIаяхача бIаьшерене американски индейкаша шоай бокъо бахьан лоаттабаь къовсам кIеша биэача кIай цIока долча мохк дIалуапарашта духьала лийтача тIемахошта керте лаьттача сиу индейций ЭгIаьь Говр олаш хиннача сийлахь-боккхача баьчча тIехьенах цаI.

(АПН).

МЕТРОС КВАРТИРАШ ЙIОАХЪЮ

1981 шу чакхдоаллаш Вене хьалъергья ерригa а столични метрона чурча дIайхача феца йIовхъеш хургйола экспериментальни одаии. Цо йиш хулийтаргья шера бархI тонн доагор кходе.

«Нагахьа санна цу экспериментах гIулакх хулс, — йоах Венски метрополитена кулгалхоех цхьанне Ганс Сиетана, — йах чубахача цIеношта дилла йIовхал тела йолалургья метро. Миччa бесса дале а, хIанзле а лерхIаш да «метро йIовхалца» цигь лаьи ду бассейни 250 квартира йола нах чубаха цIеноши дIоахде. ЦIеноши дIоахдара кердача системо йиш хулийтаргья цу цIеношка бахача наьха шершере 25 тонн долча ковчача доагорга гIортдола 11.4000 шиллинг кходе. Литрах 6,2 шиллинг долча цига кIанзарча боарамерча маьхо йиш хулийтаргья кердача системагIа дIадахар пхе шерал а кIезигагIча хана меттаттаде. Проекто къаьстта теркам тIеоз дунен рынке мехкдаьтта маьхаш нахаддаш лакхлуш латташ хиларца дувзадеина.

Гаргарча шерашца кхы а 50 процент йIаьхлургья Венера метрополитен: 1982 шера кхы а керда цигь билла болалургбе, цига оттаергья «метро йIовхалах» пайда эцара йола лаьрхIа оборудовани.

(АПН).

МОВХЬАШ ДIА-ХЬА КХАХЬАР ЭРГАДОАХАШ

Укх тIеххьарча шерашка чIоагIа терко еш гIулакх да автомобильни транспортах дикагIа пайда ийбелга, халкъа боахама а бахача наьха а мовхьаш дIа-хьа кхахьар тоаделга. ДIаяхача пятилетке дукха балхаш дир Нохч-ГIалгIай транспортни управлене предприятешка дIахо а транспортни процесс дикагIа вIаштIехьъяиккхара, автотранспортах пайда ийбара, цун технически хьалаш тоалара, управлене структура эргаякхара, болхлой гIулакхерча наьхен социально-бытовой хьалаш тоадара, социалистически яхь вIаштIехьъяьккхара.

Уж мероприятеш чакхъяхарах дIаяхача пятилетке шерашка дIа-хьа кхухьа мовхьаш 6,7 процентa дIа-хьа кхувла пассажираш 32,7 процентa дукхагIа хилар.

Дикка дегIадаьккхад централизованни хьисапе дIа-хьа кхухьа мовхьаш, соахка дерригa дIа-юха дихьача мовхьех 82 процент уж дар. ХIаьта мовхьий къаьст-къаьста тайпаш дIа-хьа кхухьилга бIаь процентага дIаяхьачад. Дукха балхаш даьд, хIанз деш а да контейнерни пакетни перевозкаш елга юкъедоаладара. Автомашинашта прицепаш тIехьа а ювзаш мовхьаш дIаюха кхухьилга а тоаденнад.

Хувцаеннай автобусни паркаш пайда ийбара структура а. Къаеннача. городской маршруташка гIолла пассажираш дIа-хьа кхувлара аьттув боацаш йолча автобусашта меттел тородашкарча маршруташке ара а ювлаш болх беш я хIанзарча хано дIа мадеххара йола, дуккха нах тIаховшалуш йола «ЛИАЗ-677», «Икарус» яха автобусаш.

ИттлагIча пятилетка шерашка хьа а йийла кердача 34 маршруте лела йолаеннай автобусаш. царех 11 маршрут юрташка я. Пассажирски автотранспорт лела йиш йолаш наьнъаш мел долчи республикерча нах бахача юрташна, пункташка дIа-юха лелаш я автобусаш хIанз.

ДIа-хьа лелача пассажирашта таксеша деш дола гIулакхаш тоаденнад. Наьха заказех таксомотораш дIаухийтилга гIа-тIа дукхагIа хул. из форма шерагIа балха юкъейоагIаш а латт. ДIаяхача пятилетка шерашка бахача наьха заказех таксеша даь гIулакхаш ткъо процент дукхагIа хилар.

Автотранспорте Iилманотехнически прогресс елга дегIакхувлара даькъе Iалальмате дукха балхаш ду изобретателашеи рационализаторашеи. Укх тIеххьарча пхе шера цар кийч а яь производствана юкъейоалаьча 1260 рационализаторски предложене хIара шера паччахьалкхенна беш бола пайда 500 эзар сом да. Цу рационализаторски предложенеша ремонтни балхаш дечара къахьегама оасарле 12,7 процент лакхйир.

Башха-дика производственни толамаш а доахаш, шоай декхараш даим тIехкхоачадеш бола бIаьшвоаделаш, ремонтникаш ба тха транспортни управлене предприятешка. Эггара лакхагIа производственни хьокхамаш долча 420 водителa, ремонтника «Профессех дикагIвар» яха сийлен цIи еннай, хIаьта водителий 150 экипажа «Наха дикагIа гIулакх деш йола экипажаш» яха сийлен цIи еннай. 1050 совгIа водитель дIаяхача пятилетка план ханал дукха хьалха кхоачаш а ять, укх пятилетка шоллагIча, кхоалагIча, диъалагIча шера чотагIа къахьегаш ва. Царех ба водителаш В. Карсаев, И. Абубакаров, Ж. Оздоев, Д. Кади-Магомаев, дукха кхыбараш.

КарагIдийнараш дика да, цхьабакъда, цхьайтталагIча пятилетка шерашка транспортникашта хьалхашка латта декхараш кхы а бехктокхамегIа да. «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхачалца а СССР экономически социальни дегIайоалара» долча Кертерча лостамашка белгалдаьккха да дIахо а автомобильни транспорт дегIауххаргхилар. Грузооборот 1.4-за дегIа я езаш я. автобусий пассажирооборот — 16—18 процент. Цунца дувзаденна тха управленена чуйоагIача автотранспортни предприятеша шоай ерригa торонаш кхоачамаши оарцагIдаьхад хьалхашка латта декхараш тIехкхоачаддара. Технически даькъе автотранспорт кийча хилийтара, из дукхагIа рейсагIа аралийтара, контейнерашцеи пакетанцеи дIа-юха ухийта мовхьаш, уж дIа-хьа кхухьа прицепаш дукхагIа хилийтара, бригадни подряд шерра балха юкъейоалара дукха балхаш ду укх тIехьарча хана тха автомобилисташа.

Цунга хьежжа дика да Нохч-ГIалгIай транспортни управлене автомобилисташа цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера доаха къахьегама толамаш. Биъ бетта халкъа боахама мовхьаш дIаюха дахьара паччахьалкхен план 106,4 процент кхоачаш а яь. планагIа лаьрхIачул совгIа цар дIа-хьа дихьад 230 эзар тонн тайп-тайпара мовхьаш, заданел совгIа дIа-хьа вигав 769 эзар пассажир. пассажирашкара мах а эцаш таксешца планал совгIа баь никъ 163 эзар пассажиро-километр я. ПланагIа лаьрхIачул совгIа паччахьалкхена баь пайда 300 эзар совгIа сом да.

Л. ВАСКАНЬЯНЦ,
Нохч-ГIалгIай транспортни управлене начальника заместитель.

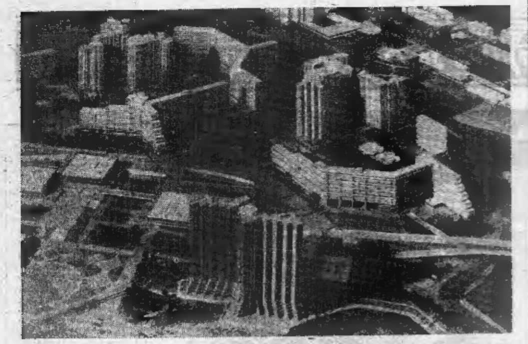

Кердача микрорайоне нах баха хайшаб

Москве каст-каста хулаш хiама да керда баха ховшаро наьха деташ гiоздахар. Цхьабакъда, Къулбасседерча Чертанове керда цiеноаш эксплуатаце дiадалар — из къаьстта шийн тайпара хiама да, цунах ала мегаргда городаш хьалъяра кердача этапа юхьиг я яьнна.

Дукха йоаихха йоаца нах баха массив — 45 гектар террятори — экспериментальни гiишлош хьалъю моттиг хинна дiаэттай.

Боккъалдар вьяча, Къулбасседера Чертанова — миниатюрни город я, цига дагiача нах цiагiа вахаш хургба 20 эзар сиг. Бакъда, хiаране чу ээар квартира а йолаш йолча массехк корпусах цiа да ала хала да. Ялхайттазза вiаштiара дахь цiеноаш чоалханеча конфигурацех йолча массехк зданех латт, хiаьта 25—30 - зза вiаштiара яь башнеш цу композица хоза товш я.

Цiеноашкара квартираш а моллагiъяраш санна яц. Цар кораш пена дiоахкал шера да, нагахьа санна безам хуле юкъе латта хоза хьалъяь дахчан юкъ дiа-юха теттача гостиннеш кухнеца, холлаца, йоккхийча яйчеца, лоджаца вiашагiтоха йиш я, дукхачатайпара а пенаха йоахка шкафаш, подсобни помещенеш. Юххера а, эттара кертерадар — шиа ярус йолаш я квартира, гостиннеш кухней цхьан яруса тiа я, хiаьта нах бийша бада моттиг — шоллагiа чу тiа.

Архитектораша квартирашна цхьатарра дукха цiеноаш а хургдолаш тайп-тайпара планировочни варианташ кийчъяьй. Къулбасседерча Чертанове хьалъеш латт торгови центр, цига общественни кхачан, бытовой гiулакх ду предприятеш, лаьттана кiалхара наьк ду бассейн, лаьттана кiалхара спортивни комплекс хургйолаш, хьалъяьй 2600 моттиг йола школа. 50 совгiа керда хiамаш юкъедихьад архитектораша шоай проектала. Лаьттана кiалха «хьуладаьча» наьнгъей систем микрорайон ерригча гiашлой вона я ахьна хетадолайт. Лаьттана кiалхарча гаражашкара лифтаца квартире хьалтiаьвала йиш я. Ерригa инженерни сооружения а лаьттан кiалха ехнай. Вакуумни вувхаш дiайоахача системо автоматически дiенью мусоропроводаш.

Нах бахача цiеной керда микрорайон — эттара хьалхера опыт. Цхьабакъда, цхьаьнха цхье гiулакх а кхоачийдаьд — типовой гiашлоиш хьалъяра сферага кхаьчай эксперимент. Цу экспериментагiа цiеноаш хьалдеш латт Къулбасседерча Чертанова йолчул массехказа йоккхагiа территори йолча Крылатске.

СУРТАШ ТIА: 1. Ишта хургъя дукха ха йолехьа Къулбасeда Чертановера микрорайон.

2. Микрорайонерча экспериментальни квартира кухни.

3. Эттара сийрдагiа дола цiа керда квартире берий цiа да.

О. ИВАНОВА суртаж. ТАСС фотохроника.

КАГИРХОЙ КХОЛЛАМ ДЕГIАКХУВЛ

Итт шу хьалха город Назране къонача техникий станци хьайийлар. Ше болх беча шерашка дукхаза призовой моттигаш яьай станце. Къонача техникех дзьабараш республика чемпионаш а ба. Технически кружокашка дакъа лоацаш хилар новкъостал ду кагирхоаша шоай хургйола професси харжа. Масала, автомоделизмана республика шозза чемпион хиначa [redacted] Юре ГПТУ-14 дийша а дийша, автослесара специальность нараерзайир. Цул тiехьагiа ВУЗ-е деша вахар. Гребеньков Сашас бистеьйкхар ГПТУ-14, хiанз из Советски Эскаре гiулакх деш ва. Хангытов Бахьаудина укхаза йоржайр шийн професси. Автодорожни техникум йисте а яьккха, цо болх бу ГПТУ. Абиев Тархан Тюмене мохкдаьтта доаккхаш ва. Къонача техникий станце дешаш хиначарех дукха ба юрта бовхаме, производстве къахьеташ.

1980—1981 дешаре шу къаьстта берехате хилар тхова. Дукха хиннар цу шерашка районни а республикански а яьнаш, выставкаш. Станце хадданза болх беш я берий [redacted] кхоллама выставка. Выставке а районерча 15 школа моделаш. Тхо гiадугаш гiулакх да технически творчествац безам болаш дола берам тiа-тiа дукхагiа хулга. Хьалха районни выставке дакъа лоацаш массехк школа мара хилапэр. Хiаьта укх шера районерча ерригача школаша хьнваре дакъа лаьцар. В. И. Ленина ваь 111 шу дизара хетаьча выставке пи бiаь гаргга экспонат яр. Царех дукхагiьяраш баьчча вахарца ювзаенна яр.

Школай кулгалхой цiенхаитта кийчбеннабар на ди дезде. Дика экспонаташ яр № 1 йолча Экажевска юкъерча школо (директор М. Картоев), Гамурзиевски ший школо (директораш С. Оазиев, Г. Горчханов), № 2 йолча Плиевски (директор И. Хашхоев), город Назранерча № 1, № 4 йолча школаша (директораш Ю. Мальсагов, Б. Шадыжев) выставке хьахьехьяраш. Цу школашка призовой моттигаш яьхар. Ленински тематикана хетаяь хиначa республикански выставке а хьалхара моттиг яьккхар тха станце.

КПСС XXVI съезда сийна хетаьча республикански выставке дукха экспонаташ яр тха. Назрановски № 1 йолча школо кийчъьча стенда тема яр: «Зiамига лаьтта», «Юхадийнадалар», «Целина». Л. И. Брежнева книжкаех йолча экспонаташа боккха теркам тiаэзар, цунна призовой моттиг а. Дешархоша совгiата слесарни инструмент а елар.

Укх деношка тха станце къонача техника ди хилар. Хоза кийчдаьдар классни цiеной. Слете баьхкабар городерча школашнара дешархой. Царга моарпал хоатташ къамаьл дир Назрановски музея директора Т. Х. Мальсагова, № 1 йолча городской школа директора Ю. Я. Мальсагова. Укхаза гулбенварашта шоай говзал бiаргайтар картингисташа, ракетомоделисташа. Картингагiа хьалхара моттиг яьккхар Назрановски № 1 йолча школерча дешархоша, ракетомоделизмина котбаьлар Плиевски № 2 йолча школера дешархой. Мах бола совгiаташ делар котало яьккхача Яорсанов Керама, Бобхоев Мувсайна, Дзейтов Iамархана, Медов Батыра.

Укх шера къонача техникий станце хьайийлай автоконструкторски кружок. Кагирхой безам ба шин моттиг йола мини-машин вiашагiйолла шоай мел низ ба ха.

Районе технически говзал дегiаахара чiоагiа новкъостал ду района кулгалхоша. Технически кружокаш районе дукхагiа хилийтара школашта новкъостал деш хургьа станце коллектив а.

Хiанз къона техникаш кийчлуш ба республикански аргiан яхьашка дакъа лаца. Оаха кхо команда йохийтаргья: судомодельни, автомодельни, авиамодельни. Укх шера город Тюмене гулдургба ерригача Россера къона техникаш. Укхаза шоай говзал гойташ хургба автомоделисташ - школьникаш. Тха къонача техникаша шоашта могар дергда цига йодача республика сборни командаца бахара. Тхона дукьала латт город Гудермеса къонача техникий станцера чiоагiа низ бола команда.

Тха станце балха а нийслу кхоачамбоацараш, хьонаш. Тоьаш хилац эша материалаш. Чiоагiа хала да эша кадраш хьалха. Технически творчества товзанчаш кийчбеш лаьрххiа заведенеш яц вай махка. Радиое картингистийн кулгалхой ца лаьрхiача волаш беррига а шоаш iомабенна наьх ба. Баккъьа яр станце кордодром хьайича. Укхаза моделаша болх мишта бу хьажа йиш хургьяр, яхьаш чакхйоахаргьяр. Цу гiулакха тхона новкъостал де деза комсомола райкомо, ДОСААФа районни комитето. Хiаьта станце коллективо а низ кхобергбац берий технически кхоллам хадданза дегiаахувлара. Цу гiулакха эша баьха опыт йолаш я тха, из шитта долга хьаьхок оаха яьхача коталошна а совгiаташна а.

Т. [redacted]
город Назранерча къонача техникий станце [redacted]

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ЛЕНИНГРАДСКИ ГIИШЛОНХОЧОА — МАНЧЕСТЕРА СОВГIАТ

Дукха ха йоацаш ховча дахчан вава тiа чiоагiъяьча металлически пластинка тiе дiаязъяь яр ленинградски штукатурий бригадира Белявский Всеволода цiи. Цу тiарча английски текста тiе аьннад Манчестрерча гiишлонхой вiашагiкхийттача союза карара кара телача совгiата хьисапе вава тел шера массарел дикагiа болх баьча ленинградски къонача гiишлонхочоа. Из да английски Манчестери советски Ленинградi якача городашта юкъе 25 шера вошал латташ хиларах долча тешалех цаI.

— Из совгiат са чiоагiта сий доаккхаш хiама да, — йовх Всеволода, — хiаьта аз из юкъа лоархI тхоай бригада берригача члений.

Белявский Всеволод юкъевахав укх шера июнь бетта Манчестере гiоргiолча Ленинграда общественносте делегацена. Английски болхлошца вiашагiкхийттача де дезаш цхьа сий дола гiулакх тiадиллад цунна: Манчестере дикагiа волча къонача гiишлонхочоа шийна деннар санна дола совгiат юхадалар.

Юрий ШИНТНИКОВ,
АПН корреспондент.

• Спорт • Спорт • Спорт • Спорт

Пражски помоста тiа

«Советски «Динамона» кхоачара йолча социалистически мехкий спортивни организацеша хiара шера дунен халкъашта юкъера яьхаш лелаю спорта бе-беча тайпашта. Масала, укх шера Чехословаке столице Праге къовсабелар тижелоатлеташ. Командена юкъе бар шиъ вiашагiен 8 бокагiен атлеташ. Советски командана керте вар вай мехкахо РСФСР заслуженни тренер Н. А. Кодзоев.

Пражски помоста тiа шийна гойташ вар Грознера къонавар, спорта мастера В. Адамениос Iомаваь У. Эдельханов (56 килограмма кхачалца долча дозала категори). Дунен халкъашта юкъерча турнире шийна эттара хьалхара котало яьккхар Грозненски динамовца. Катеха 112,5 килограмм а тетта 132,5 килограмм а, цхьана лаьрхiача 245 килограмм а дйя, Iумара тешаме хьалхара моттиг яьккхар.

Неаполе хинна турнир

Москве хиннача олимпийски турнире Клаудио Поллио котваьнначул тiехьагiа дезашийн лоiамагiа кiалтохаргагiа летар шерра дiадайржад Итале. Цудухьа спорта цу тайпах йола дунен халкъашта юкъера турнираш чакхъяха яьннай хiанз мехка. Царех цаI дукха ха йоацаш Неаполе чакхъяьлар.

Цигарча нхьашта юкъе яр Советски Союза сборни команда а. Советски атлеташта юкъе эттара дикагiа аьттув баьлар Махачкалерча олимпийски чемпиона Абсандов Сайнуллай, Грозерча дунен экс-чемпиона Орцуев Хьасана, Дагестанерча къонача бораца Эфендиев Османа — уж беррагаш а сийлахьча пьедестала эттара лакхагiча лагiа тiа баьлар.

А. ГАДАБОРШЕВ.

Хьахиннараш тiехдика да

Укх деношка яйгача атлетикагiа хьалхара моттигаш яхар дукхья яхь лаьттар Грозне. Цига дакъа лоацаш вар Нохч-Гiалгiай пачхьалкхен университетера 50 студент. Тiехдика толамаш даьхар царех дукхачар.

Лохе дувц оаха дикагiа ка яьнача, 1-ча спортивни разряда норматив кхоачашъяьча студентех.

Юха це соцаш кхоза кхоссалуча дика толам баьккхар С. Лимоевна — 14 метра 60 сантиметра. 10,9 секунде бiаь метр ведар В. Бружаков. Эстафете дика ха гойтар О. Снеговске — 4х100.

Хьалхара моттиг йоаккхача дакъа лоацаш хиннараш мерттерча дайнье, физвоспитане факультетера студенташ бар.

Яйгача атлетикагiа республике хьалхара моттиг яккхар дукхья лелаяьча яхье чемпионаш хилар Гетеулии Руслан — тiаьск кхоссаш (59 метра 70 сантиметра). Николаев Владимир — 100 метр водаш (10,9 сек). тiаккха 200 метр водаш (22,1 сек); Полещук Вячеслав — лостадаь диск дiадоьхийташ (47 метра 38 сантиметра); Логинова Ольга — йiоахалла кхоссалуш: Золотухин Юрий — дукхьаленаш йоахаш 400 метр водаш. Багарова Ирина — 3000 метр йодаш.

Десятиборьл чемпион хилар Гребельников Александрах.

Дукхьаленаш а йоахаш 110 метр водачен вiоахалла кхоссалучен спорта мастера кандидата норматив кхоачашйир Сарепкин Александра.

Республике хьалхiе йоаккхача дакъа лаьцар 8 командо. Ческхьа дилачча (789,5) хьалхара моттиг яьккхар «Буревестника» командо, шоллагiа — 541 очко — минпроса командо, кхоалагiа — 489 очко — «Труда» командо.

Университетерча маiача наьха шаккхе а команда чемпионаш хилар 4х100, 4х400 эстафеташка.

Яхьашта командаш кийчъяьй спортдисциплиний кафедра бокъкхагiболча преподавателаша В. М. Мишенос, Е. Н. Тыртычие, ассистента А. Г. Сарепкина.

В. ЕВДОКИМОВ.

* * *

«ТЕРЕК» — «УРАЛАН»

Селхан Серго Орджоникидзе цiерагiча стадионе аргiанерча туре Элистерча «Ураланаца» ловзаш яр «Терек». Из вiашагiкхетар чакхдаьлар счет 1:0 йолаш «Терек» котйоалаш.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

УКХ ШЕРА 4 ИЮЛЕ ГОРОДЕ САРАТОВЕ ХУРГЬЯ 1981 ШЕРАРЧА СССР ДОСААФа КХАЖ БОАГIАШ ЙОЛЧА ЛОТЕРЕЯ ТИРАЖ

Лотерейна юкъе дакъа лоацараша кхоачергья:

840 — «Волга» ГАЗ-24, «Москвич-412» ИЭ, «Жигули-2101» «Запорожец» 968М яха автомобилаш.

1920 — «Днепр» МТ-10-36, «Урал-3» М-67-36, «ИЖ-Юпитер-3-101» яха кхо чархйоалла мотоциклаш:

17440 — туристически снаряжене тайп-тайпара предметаш;

22080 — магнитофонаш, электрофонаш, кхыдола хiамай а ахчан а кхажанаш.

ДОСААФ лотерей чакхъяккхарах йоала дохоаш дiаухайт дешара зданеш, спортивни сооружениш хьалъярга. СССР ДОСААФа дешарех спортивни организацей материально-технически база шеръярга, оборонно-массови болхи спорта военно-технически тайпаши дiахо дегiадоаладарга.

Лотерея билеташ дохкаш да ДОСААФа организацешка, «Союзпечата» киоскашка.

Аьттув балба шун!

РАДИО

11 ИЮНЬ

6.40 — «Хьай къахьегра ди — толамаш тайп-тайпара ди» (гiалгiай меттала).
6.55 — Ашараш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачий программа (эрсий, гiалгiай меттала).
8.25 — Халкъара ашараш (гiалгiай меттала).
8.40 — «Цхьоагiо йоача деналла» яха радиожурнал (нохчий меттала).
9.15 — «Самий бетташ [illegible]» (нохчий меттала).
9.30 — Композитора Магомаев Муслима ашараш (эрсий меттала).
9.45 — «Баллой базар» яха радиогазета (нохчий меттала).
17.15 — Передачий программа. Хоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — В. Блок. «Эрсий поэта». (эрсий меттала).
17.25 — Нохч-Гiалгiайче шийлаьмагiа Россе дiатоьхча 200 шу дизарча. «Цхьоагiон баллалонаш». Беседа (гiалгiай меттала).
17.50 — Жах тоамагiа (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гiалгiай меттала).
18.30 — Ашараш (гiалгiай меттала).
18.40 — «Деги хьашарагiа» (гiалгiай меттала).

УКВ

18.00 — «Эрсий ашараш» яхача композица концерт.
18.34 — Популярни ашарий концерт.
18.58 — «Илли доах Эрдамо Кисоайбе» яха передача.
19.47 — Иллеш ашараш, халкъара ашараш.
20.27 — Нохч-Гiалгiай ашарий концерт.

12 ИЮНЬ

6.40 — «Юрта Iуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачий программа (эрсий, нохчий меттала).
8.25 — «Советски махкахь» яха радиожурнал (эрсий меттала).
8.45 — Дикаев Саида иллеш (нохчий меттала).
9.15 — Хiара балха дийнахь хьалар дукхагiа хилийта. «Къахьегама йоккха эффективность» (гiалгiай меттала).
9.30 — «Вай низ доттагiаллица ба». Беседа (нохчий меттала).
9.40 — «Доттагiий балалар» (эрсий меттала).
17.15 — Передачий программа. Хоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «Коммунисташ денлъяраш кийчдеча» (гiалгiай меттала).
17.31 — Яйгача промышленноста болхлой Дента. «Дика вор-уйла кулийтарий хьакъехьа». «Чечингушобыт» объединенера передача (нохчий меттала).
17.51 — Ашараш (гiалгiай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гiалгiай меттала).
18.30 — Ашараш (гiалгiай меттала).
18.40 — «Цiа сийгаме» (гiалгiай меттала).

УКВ

18.00 — «Аладдинита Павла валоне» яха музыкальни передача.
18.30 — Моттигерча композиторий иллеш.
19.13 — Т. Яхьаев. «Жаро [illegible]» яхача спектакла монтаж (нохчий меттала).
20.22 — Халкъа ашарий концерт.

ТЕЛЕВИДЕНИ

11 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.00 — «Баранкин, сиг хила» яха мультфильм.
9.25 — «Хьайна а хьом, са а тувс» яха телевизионни художественни фильм. Шолагiа серя.
10.30 — «Бiаргагушдар — тоша хиладар».
11.30 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Социалистически мехкий телевидение документальни фильмай программа.
15.45 — «Шахматни школа».
16.15 — «Кiаьнкаш» яха берашта дола телевизионни художественни фильм. Шолагiа серя.
17.20 — «Орленок», яхача гале-студе концертни зал.
18.05 — Миллионий ленински университет. «Дунен iилманой [illegible]».
18.35 — Мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тiа».
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Киев) — «Динамо» (Москва). Кьенера трансляци. [illegible]
21.00 — «Ха».
21.35 — Концерт.
23.40 — «Тахан дунен тiа».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — Белорусски пачхьалкхен консерваторе цимбалистий ансамбла концерт.
9.15 — «20-чи 30-чи шерашкара советски наьзами сурташ».
9.45 — «Мича яьлла Iуйре» яха документальни фильм.
10.35 — «Дунен халкъий творчество». Афина.
11.05 — Мультфильм.
11.25 — Д. Кугультинова поэзи.
11.55 — Тюменски областа г. Нижневартовска мехкалаьттахой культура [illegible] ансамбла концерт.
12.20 — «Iаьржача форда талгiеш» яха берашта дола телевизионни художественни фильм. 1-гiа серя.
13.20 — «Кемсий галтах йола баллада». Телевизионни документальни фильм.
13.45 — «Цирк».
14.30 — «Москва а москвичаш а».
15.00 — «Хоза и са Дзьего». Концерт.
17.40 — «Поэзихо а читательза» (нохчий меттала).
18.00 — «Адмирала йола баркас» яха телевизионни фильм.
18.10 — «Нохч-Гiалгiайчу тiолла».
18.30 — «Даккьараш [illegible]» (нохчий меттала).
19.00 — «Кирхана тiехь» яха телевизионни фильм.
19.20 — «Шун письмаш». Концерт.
19.50 — «Байса даьъала хийла шун. Бераш».
20.00 — «Вiашагiкхетар» яха художественни фильм. Яхалагiа серя.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Тiеша дiаьла верстаж» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. Хьалхара серя.

12 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.00 — «Волшебный» яха художественни фильм.
10.20 — Монгольски Халкъа Республика [illegible] ансамбла концерт.
11.30 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Яйгача промышленноста болхлой Дента йола телевизионни документальни фильмай программа.
15.25 — «Эрсий къамаьл».
15.55 — Iилман-популярни фильм.
16.35 — Финлянди Республика [illegible]. Финляндски артистий концерт.
16.45 — «Московски комсомола гiулакхаш».
17.25 — Н. Минутко — [illegible] яха телевизионни спектакль.
18.40 — Мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тiа».
19.00 — «Гучачаьара къамаьл».
19.30 — [illegible] «Трактористаш» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Бiаргагушдар — тоша хиладар». Киноприключения. [illegible]
22.35 — «Тахан дунен тiа».
22.50 — [illegible] эстрадни [illegible] концерт. Болгарера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — «Эрсий догам» [illegible] инструментни оркестра концерт.
9.10 — Мультфильмий программа.
9.35 — «Музейший выставкаш [illegible]». Архангельски музей.
10.25 — [illegible]
10.35 — «Дiадахачоаш хургдолчоаш юкъера Мехико» яха телевизионни документальни фильм.
11.45 — «Райко» яхача ансамбла концерт (Венгерски Халкъа Республика).
12.15 — «Iаьржача форда талгiеш» яха берашта дола телевизионни дукхасерийни художественни фильм. Шолагiа серя.
13.30 — «Наьл-81». Кузбасски аьлттан тiа.
14.15 — «Цхьан актера театр». В. Маяковски стихаш.
15.30 — [illegible]
16.00 — «Нохч-Гiалгiайчу гiолла».
16.30 — Хьалхалатта опыт — массанена. [illegible]
18.45 — «Массанел дезах» яха фильма премьера [illegible]. Киноперадача.
19.15 — Юртарча клубе вiашагiкхетар (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса даьгъала хийла, шун берашi».
20.15 — «Доттагiал» яха телевизионни журнал.
20.45 — «Хазача сийначу Дунай тiа» яха И. Штрауса вальс.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Тiеша дiаьла верстаж» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. Шолагiа а кхоалагiа а серяш.

Тахан республике гiоллеи Грознен кiезиг-дукха морхаш а йолаш, йовчан в йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чiоагiа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 27—32, Грозне 29—31 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йовчан в йоацаш, тайп-тайпарча оагiонашкахьара секунде 2—7 метр чiоагiа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсона 13—18 дийнахьа 27—32 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Лехараши корадаьраши

ДУIА КЪАЙЛАГIАРА НАЬКЪА НОВКЪОСТ

1978 шера 10 мас, Московски областа Подольски районера Коротычино яха юрт. Iуйрийна 10 сахьат даьлча доладелар дуiа. Гаргга iалаьмате чiоагiа тата а деш ди къаакъашехьа выключатела тiа гучаьлар сага корта миссел йола къайга а шиьвъа бос бола а шар. Цу сахьате лотаелар выключатель. Дегадехар сона, нагахьа санна цiегiа даьлла пенах детта кхьаг лотадой доагоргда-кх тха ахкай цiа а ерриге юрт а аьнна. Сайна мамогте чiоагiа кулга бедалтехар аз шера а выключатела а. Шарах яьакхина дукхха катий шарийаш iолийгар. Аз хала дiадеккхар кулгах лета йоагiа а йоагаш хиннa выключатела гарг. Цигга ди техар, хiаьта юхейисача ах выключатела тiа гучайккхар бий миссел йола йоагiа а йоагаш хинна шарик. Цхьа секунд йоаллашехьа мича яхар из хоаш яйра шарик. Цигга мара кхераяьннавар со. Кулг тiаьхьва тiа кхоачаш даьгадар. Шелгаш тiара цiока iаьрдиденнадар вiор а хулаш...

Т. В. ВАСИЛЬЕВА.

«Тiехкьарча 125 шера ээар совгiа долча даьча земех дола йоазонаши шин монографи а юкъейолаш йола цу проблемана яь лаьрххiа а кiоаргга а дувнаш йола дукха хiама ца эшшаш ткъо анализи нахалаьккха йоллашехьа, дуiа активноста эттара доккхагiа долча фуд ювш доацача хiамаех цаI я шарови молни». Итт цу хьалха шарови молнех йолча монографе авторa С. Сингера яздаь уж дешаш нийса долаш дус тахан а.

Моллагiча лиейни молнена йоезалуш йоацача н а ь к ъ а новкъосто чiоагiа тiауве шийна iилмахой теркам. Из йовзаре историца ювзаенна я С. П. Капица, Я. И. Френкель, А. С. Компанеец санна болча боккхийча советски тохкамхой цiераш. Духхьал дiадахача шера ариадаьннад шарови молнена хетадаь керда iилкнижка. Цу кхетаеш йоацача iалама феноменах йола гипотезаш, моделаш, теореш ерригаш а лаьрхiача шин бiаьнел тiехьаьннай. Амма тахан бокъонца теша а тешаш вай шарови молнех дувца йиш яр тiахьежача гуш долча цун суртах да. Хiаьта укх хеттараштa: «Сенах латт из?», «Мича а мошта а хьакул из?», «Цкъаза, цхьаккха ле а ца деш, шорттига наха бiаргагуш йола хiана йов из, хiаьта цкъаза лелха а хiана делх из, доккхий зенаш а деш, нах а боабеш?» — хiава укх сахьате дала жоп дац.

Деррига а де низ кхоачаш дола хiанзарча хахара iилма хiана лоархiадац шарови молнех? Укхаза iилмахой гiулакх хулар «iаьрмача ныша-ка» структурах дола классически задача мадий; цун гучарча башхалонашка хьежжа гучайоаца структура юха хьаьр. Iилмахой хьоте, а iомабеннаб цу тайпара дола задачаш кьестаде. Фуд хиннар? Жоп духхьал цаI мара хила йиш яц: шарови молне ерриiга башхалонаш яц гуча. Хiаьта лаборатории хьалашна шарови молни хьа мича булу, хiаьта из бахьан долаш цу укхарча iалама явлене башхалоний списка дукха хiамаш тiаветталаш. Шарови молнех йола керда информаци луш хiама дац из бiаргаяйнача наха ду тешалаши естественни хьалашка цо дешдараши мара.

Шарови молне башхалоний спискана керда хiамаш тiадеттара Ярославски пачхьалкхен университета физически факультете шин шу хьалха хьаьяр шарови молнех йола информаци земаши гулдарай цариа обработка ярай йола Центр. Цу шин шера ткога кхаьчад дуiа электричества цу наггахьа мара нийслуш йоацача формах дувнаш дола кхо ээар совгiа йоазув. Амма ужжамеселл даниеел кхоачам бац цун ерригача а баьъонца йолча а башхаловий списоа оттаяра. Хiана аьлча, геттара кiезига гучаяннаш йолча цун башхалонех (чiоагiача электромагнитни тахiещта излучени яра тайпах ярааш) дола йоазонаш хiана укх сахьате бокъонца корректни а доацаш дола яхь иттех-ткъаьх мара дац. Итог йича цу тайпара йола башхалонаш йолаш хиларах дола доп оттадаьд. Хiаьта цунна дала хаьдда жоп доапаш да.

Аз сий деш вода газет дешар! Нагахьа санна хьайна шарови молни яйнаяле е тiехьагiа гой, бокъьале а, яздалаь тхога цу хьакъехьа, тха адрес: 150000. Ярославль, Советски улица, 4, университет, «Ш. М.». Цунца тiо дергда iа дуккхача даьхье хiана вай кхетаеш йоапа а къайлагiа лелаш йола а iалама явлени йоезара. Тхона геттара чiоагiа эшаш да шарови молни хьоккхенна е цо толхаяь хiамаш, хiаьта, кхетадеш да, наггахьа мара нийслуш доапа молне тайпа долча цун сурт.

Александр ГРИГОРЬЕВ,
физико - математически iилмай кандидат.
(АПН).

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редакторе заместителя — 2-85-07; бехктохкхача секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностей транспортех — 9-24-01; юрта бохкана — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмай — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ02249. «Грозненский рабочий» изда тельства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2372.